

Buk uri narsán bos EBARAO

Worwor táil

Kápgite talas ngo ái sinih a le i buk minái. Te di hol on ngo ái Paulo a le on, má te di ngoi ngo ái Banabas, má te di hol on ngo ái Apolos ngo tekesá lite kálámul sang. Mái sár a talas ngo buk minái a han uri narsá di á bos Iudáia er dikte ruruna i Karisito. Má di lu utngi bos Iudáia ngo tan Ebarao mul, pasi dik utngi buk minái ngo 'Ebarao'. Te er kápdite ruruna, di arangrangas i tan Ebarao er dikte ruruna i Iesu ngo ái á Mesaia káián tan Iudáia. Má ngorer te tili di di ruruna dik nem suri mur kaleng i nagogon si Moses má mur i tatalen án lotu káián tan Iudáia. Má buk minái a lala tur kalar di suri koion da su bah di uri Karisito ngorer, na káp nagogon i di ái Káláu ngorer a nagogon i rang kámpup i tan Israel hirá. Buk minái a parai ngo ái Karisito sár a arwat suri na aliu di kabin ái á Natun ái Káláu, má ái sang a pakta sorliwi bos tám worwor tus má bos angelo mái Moses mul (Eba 1:1–3:6). Tungu bos Iudáia di ruruna i nagogon si Moses má i kándi tan tatalen án lotu ngo na lam pas di uri narsán ái Káláu. Má buk minái a para talsai ngo tan táit er kápate arwat, pasi ái Káláu a apturi hutngin kamkabat mai minat si Iesu, má ái ák arwat suri na pah palai kándi sápkín tatalen má dák liu áklis narsán ái Káláu. Má a parai ngo hutngin kamkabat er a keles palai torahin kamkabat (8:6-13). Má a parai mul ngo ái Karisito a ekisi kis ngorer i lain tám osmapak suri táilna di ur si Káláu (7:1–10:18). Pasi á ngorer, git er git ruruna i Karisito gita han ur si Káláu (10:19-22) má gita tur dik mai kángit ruruna (10:23-39) ngorer i bos tám ruruna hirá (11:1-40). Má on á buk minái, alim á rakrakai án artur kalar suri koion gita barbarung alar Karisito (2:1-4, 3:7–4:13, 5:11–6:20, 10:26-31, 12:18-29). Má suri dáh koion gita táu ngorer? Kabin ái Karisito masik sár a arwat ngo na aliu git. Má ái á lala támin táit on á buk minái.

Natun ái Káláu a aposoi worwor si Kákán

1 ¹Tungu sang ái Káláu a worwor narsán rang támin i git tili ngudun tan tám worwor tus, má worwor er a hut i marán

pákán má i toltolom sál mul. ² “Mái sár, tungu sár ái Káláu a tarwa Natun, ái Iesu Karisito, mái Natun sang a aposoi worwor si Kákán uri narsá git onin. Má a ngoromin ái Natun. Ái Káláu a akiláng on suri na otoi tan táit no on á naul bát má naul bim, má a aksimi naul matmatngan pokon mai limán ái Natun. ³ ^bÁi Natun a atalsa tari minmáir i Káláu ur si git, má ái a kipi tártárwán sang ái Káláu mul, má a sosodukul páksi tan táit no i naul matmatngan pokon mai kán worwor a rakrakai. Má ngo ákte long arahi arapilpil uri sápkín tatalen, ngorer a sukis i balsán mingin ái Káláu, Tám Pulpulus Tánráu, imi sang i bát.

Natun a pakta singin tan angelo

⁴ “Támin i pákánbung Natun ái Káláu a kápán páplun, a gengen si di á boh angelo ngoro git sang má a kis i lalin i di. Mái sár onin ákte kaleng uri kán kiskis pakta ami iátin boh angelo. Tan angelo di tan tám arardos si Káláu. Mái Iesu, wa Natun sang ái Káláu! Má ngorer gitá mák ilmi ngo ngisán er di utngi mai ngo ‘Natun ái Káláu’ a pakta singin ngis er di utngi ngo ‘angelo’. ⁵ “Ngorer ái Káláu ákte parai singin ngoromin,

“Iau para talsai ngo á iau á Kakam má á iáu á Natung.

Má onin iakte ilwa pas iáu suri una kátlán i tan táit no.”

Mái Káláu a parai mul ngo,

“Á iau ina Kákán,

má ái na Natung!”

Ki ngádáh, a lu parai ngorer singin tan angelo? Wa kápte sang!

⁶ “Má kesi táit mul a parai ái Káláu i pákánbung ngo na tarwai kán Kalik alal uri naul bim, a parai ngo,

“Kak tan angelo da lotu uri narsán sang!”

⁷ “Ái Káláu a lu parai suri tan angelo ngoromin ngo i pákánbung a nem i di ngo da lákám ngo da lu han uranang ngo urada, ki di ngoro kihkih sár má di ngoro kurmen kámnah dik lu taram má dik han ngorer ái a nem on. ⁸ “Mái sár, suri Natun sang, ái Káláu a lu parai ngoromin singin,

“Á iáu á Káláu.

Kam kiskis án kabisit na tur áklis,

má u lu kátlán i matananu on á kam lolsit mai tatalen a nokwan masak.

⁹ Má kabin ukte ilwa pasi sál a nokwan má ukte tapriu alari sápkín, ngorer ái Káláu, kam Káláu, ákte akiláng i iáu mai wel suri una kipi tiling kiskis má tilik gasgas si di no á rang tárím.”

^a 1:2 Ioa 1:3 ^b 1:3 Ioa 14:9; Kol 1:20; Eba 8:1 ^c 1:4 Pil 2:9 ^d 1:5 2Sa 7:14; 1Pu 17:13; Sak 2:7; Apo 13:33 ^e 1:6 Nag 32:43; Rom 8:29 ^f 1:7 Sak 104:4 ^g 1:8-9 Sak 45:6-7

10^hMái Káláu a parai mul si Natun mák utngi mam Konom. A parai ngoromin,

“Á iáu, Konom, u aksimi naul bim hirá i tangkabin,
má naul bát u longoi mai limam.

11 Tan táit no erei u longoi na rah besang,
mái sár á iáu kápte! Una lu kis áklis!

Tan táit er u longoi mai limam,
wa na morot sár ngorer i sulu di lu balbal oboi.

12 Má ngorer una arkeles i tan táit er.

Una top on
má unák pipdai má unák obop palai uri kesi goson.

Mái sár á iáu, Natung, káp una te pupunkak.

Una lu kis ngorer sár,
má kam tan bet kápnate rah!”

13ⁱMái Káláu kápte a parai singin kán tekesi angelo ngoromin ngo,

“Una kis main i risán minging suri da árnga iáu,
má iau ina suka bámiyai kam tan kurtara uri lalin kikim má ina
arumrum di.”

14^jKápte sang a lu parai ngorer singin tan angelo, kabin tan angelo di tanián má di tám arardos sár, má ái Káláu a lu tarwa di suri da lu tangan rung er da otoi araliu.

Araliu a támin táit

2 ¹Áá, Natun ái Káláu a kis i kiskis pakta ami iátin tan angelo, má ngorer a kuluk ngo gita longra kuluknai má gita kebeptai tan táit ákte parai ái Natun. Má ngo kápte gita lu kebeptai tan táit er, ki ngorer kángit ruruna na pur sang, má na tuan sák uri git namur. ²^kA ngoromin. Git mánán ngo arbin má tan nagogon er tan angelo di tari si Moses a hut muswan tilami si Káláu, má tan angelo di tan tám him sár má ding kipi. Git mánán ngorer má gitá mákái ngo rung tungu kápdite kebeptai arbin má kápdite mur i nagogon er, kápate arwat ngo da táu alari rangrangas. Kápte. Wa ái Káláu a bali ur si di mai rangrangas. ³⁻⁴^lMá git onin, arbin er gitáte longrai á git, kápate so tili ngudun tan angelo. Wa Natun sang ái Káláu a aposoi, má te tili git dik longrai. Má namur ái Káláu a tarwai mul i tara akiláng má tan rakrakai án him er git lu pángáng on suri para anokwai ngo arbin er a támin muswan sang. Má Tanián a Pilpil mul a lu tari si git á toltolom artabar suri arakrakai i git suri gita long artálár pasi him si Káláu. Má ngo kápte gita kebeptai má taram on á arbin erei, ngorer a támin muswan ngo ái Káláu na oboi rangrangas i git mul.

^h 1:10-12 Sak 102:25-27 ⁱ 1:13 Sak 110:1 ^j 1:14 Sak 34:7, 91:11 ^k 2:2 Gal 3:19

^l 2:3-4 Mar 16:20; 1Ko 12:4, 11; Eba 10:29, 12:25

Ái Iesu a táilnai matananu si Káláu

⁵Kápte ngo kán hol ái Káláu ngo tan angelo da kabisit má ngo da kátlán i naul bim er git parai, erei na hut namur. Kápte. ⁶“Kán hol ái Káláu sang ngo git á tan kálámul, tan káláu má tan wák, git sang gita kabisit má gita kátlán i hutngin naul bim. Ngorer ái Dewit a parai si Káláu i Buk Tabu ngoromin,

“Káláu, kápte ngo gim támin táit á gim á tan kálámul.

Má suri dáh u lu lala hol pas gim má u lala loloh i gim?

⁷Ukte obop gim uri lalin tan angelo ngo gima gengen i án mudán pákánbung sár.

Má ukte ámkuk gim mul mai kiskis pakta suri da árngai ngis gim.

⁸Má ukte rusan tari tan táit no uri lalin kik gim suri gima kátlán.” Áá, tan táit no ái Káláu a aksimi, kálámul na kátlán on sang, má kápte kesi táit na kis i risán kán nagogon.

Mái sár onin git mánán ilmi ngo kálámul a tu kátlán i te táit sár, má kápte be tan táit no. ⁹“Má kesi kálámul iatung, ái Iesu sang, tungu ái Káláu a oboi i lalin tan angelo má áng kápán páplun má. Ái Káláu a oboi rangrangas on má a tángni mul suri ák mat sang, má ngorer ák arwat suri hul aliu pasi matananu no. Má onin ákte kaleng má urami, má ái Káláu ákte oboi on á lain minmáir má ákte aksimi i kiskis pakta kabin suri minat a áslai ngorer.

¹⁰Má a ngoromin á sálán á erei. Ái Káláu a aksimi tan táit no má a longoi ur káián sang. Má ngorer kán hol ái Káláu a tumran sur Iesu suri na eran kuluk on má ngorer ák tari rangrangas singin suri na aliu pasi matananu. Ái Iesu a áslai rangrangas erei, má ngorer ák arwat suri na han táilnai matananu si Káláu urami kán lain kiskis pakta. ¹¹“Ái Iesu a apilpil pasi matananu alari kándi sápkín. Mái rung ákte apilpil pas di, di á matananu si Káláu. Má di no mam Iesu, di arabuhán má a tukes sár i kák di, má ngorer ái Iesu a laes suri utung di ngo rang tuán. ¹²^PGit mánán ngo a utung di ngorer ngo rang tuán kabin ái Iesu a parai sur di on á Buk Tabu ngoromin,

“Káláu, ina para apos iáu singin rang tuang,

má i pákánbung gima kis talum, ina saksak án parpara agas uri narsam.”

¹³“Má kesi pákán mul a parai ngo,

“Á iau ina ruruna i iáu, Káláu.”

Má a parai mul ngoromin ái Iesu,

“Á iau má rang natum ukte tari singing, gimhat tuán no á minái.”

^m 2:6-8 Sak 8:4-6 ⁿ 2:9 Pil 2:8-9 ^o 2:11 Mat 25:40 ^p 2:12 Sak 22:22

^q 2:13 Ais 8:17-18

Ái Iesu a oboi kápán páplun

¹⁴Tan kálámul er ái Iesu a utung di ngo rang tuán, di kápán páplun sár, má ngorer ái Iesu sang a taram i Káláu mák arkeles uri kápán páplun áng kálámul má. Má ngorer ák artálár suri na mat, pasi ák sas sarai rakrakai káián ái Satan, koner káián á rakrakai uri minat. ¹⁵Má ngorer, ái rung di ruruna i Iesu, ái Iesu a sáras pas di tili lalin rakrakai si Satan Tám Angagur, má ngorer ák sengsegeng i kándi liu alari mátut suri koion da mat.

¹⁶A talas uri narsá git ngo kápate han ur main i naul bim ái Iesu suri na tángni tan angelo. Kápate. A han sang suri tangan rung di ruruna i Káláu ngorer a ruruna ngoi ái Abaram. ¹⁷Má pasi á ngorer, ák tar kápán páplun ngoro páplun rang tuán mák lu kis ngoro di suri ák áslai tan táit no di sang di lu áslai. Má ngorer ák artálár suri na tám osmapak táil kándi, koner a lu mámna di mák long muswan i kán him er a lu tur sur di i narsán ái Káláu, má a osmapak mul mai kápán páplun uri pormi ngákgák káián matananu. ¹⁸Má ái mul ákte áslai artohtoh ngoro rang tuán. Má kápate malmu, a tuan rakrakai singin suri na elah palai. Má kabin ákte áslai mái ngorer, ki a arwat suri tangan di mul ái rung di áslai artohtoh.

Ái Iesu a pakta si diar ái Moses

3 ¹Má gam á tan tám ruruna, gam rang tuang, mái Káláu ákte kilkila pas gam má iau mul suri githat buhán no githata atur páptai tan lain arasosah ái Káláu na tari si git á kán matananu. Má kabin ái Káláu a tarwa Iesu suri tangan git, ngorer gama hol kebepta Iesu, koner git lu para aposoi ngo a apostolo si Káláu má kángit tám osmapak táil mul. ²Ái Iesu a ngorer i Moses. Ái Káláu a tari him si Moses suri na ololoh i mát si Káláu, mái Moses a long muswan i him erei. Mái Iesu mul ngoi. Ái Káláu a akiláng on suri na longoi matngan him er, má ngorer ák long muswan on. ³Áá, ái Iesu diar ái Moses diar kálik arwat, mái sár ngisán ái Iesu a sorliwi ngisán ái Moses má a pakta. A ngorer i kálámul a longoi rum. Rung di mákái rum erei di mákái ngo a lain rum, mái sár kápdite lu párngai rum sang ngo kesi toros iatung a tur. Di lu párngai kálámul a longoi á rum er. Má a ngorer mul sur Iesu diar ái Moses. Rum er mát si Káláu sang. Ái Iesu, ái á kálámul a apángái á mát er. Mái Moses kesi kálámul sár tili mát er, ngorer i torson rum. Má ngorer ái Iesu a pakta si diar ái Moses. ⁴Tan mát keskeskes a mon i kálámul pakta a kátlán i di. Mái Káláu sang ái a kálámul pakta i di no. ⁵Má on á mát si Káláu, ái Moses a long muswan on á nemnem si Káláu. Mái sár ái Moses kesi

† 2:14 1Ia 3:8; Apa 12:10 † 3:1-2 Lál 12:7; Eba 4:14, 7:26 † 3:5 Lál 12:7; Nag 18:15-19

tám arardos sár on á mát er, má tan táit er a longoi a tu tártárwán sár i hutngin kamkabat er na hut namur. ⁶Ái sár ái Karisito, ái koner ái Káláu a akiláng on mák tarwai, ái Káláu a rusan tari tan táit singin kabin ngo Natun sang. Má ngorer áng kálámul pakta i mát si Káláu, má ái mul a long muswan on i táit ái Káláu a nem on suri na longoi. Má ngo gita katkatang kuluk i kángit ruruna má ngo gita ngangai suri tan lain táit er na hut namur, ki ngorer git mul gita mát si Káláu.

Tohtohpas suri matananu kápdite mur i Káláu

⁷“Má ngorer a kuluk ngo gama longra pasi táit Tanián a Pilpil a parai suri rang támin i git. A ngoromin,

“Ngo gama longrai kaungán ái Káláu i pákánbung minái sang,

⁸⁻⁹ ⁷koion gama alaklak i bál gam

ngoro rung tungu i pákánbung di ngáknngák i Káláu.

I pákánbung erei, rang támin i gam di lu kis ada i bos i pokon mau, má dik matai mur i kak worwor.

Dikte mákái lain ninsing má tan akiláng iau lu ololoh i di mai ák artálár mai ahat á sángul á bet.

Mái sár kápate ngoi i bál di ngo da lu mur i iau,

má ngorer dik lu tohtoh iau má dik lu soksokoi balang.

¹⁰ Má iak mákái ngorer mák lala sák i balang uri ngaul matananu erei, má iak parai ngoromin,

‘Dikte mánán i kak worwor,

mái sár di lu han tepák alar iau,

má kápdite mák ilmi táit iau longoi mam di.

¹¹ ¹¹“Má ngorer iak mos uri di má iak oror

ngo ái rung er kápate da kusak uri aunges on á malar er iau eran páksi ngo ur kándi.’ ”

¹² Má rang buhang, gama ololoh kuluk suri koion á tekes tili gam na kis á sápkín i bál, na mák pua palai kángit ruruna má nák ilang alar Káláu koner a liu áklis. ¹³ Má ngorer, masmasik a mon i kamu pákánbung, gama lu arakrakai arliu i gam i bosbos bung no, suri sápkín na mák agur pas tekes tili gam má nák ilang alari ruruna muswan má nák abulbul suri na bali mur i Karisito mul. ¹⁴ Tungu i tákwái, a rakrakai i kángit ruruna i Karisito má gitá katkatang on. Má ngo kápate gita puplr on, má ngo kápate gita tánlak alari pang i arahrahi, ki ái Káláu na tari si git á tan arasosah no ákte oror pagas mai ur kángit. ¹⁵ ^xMákái, a ngorer sár á worwor tili Buk Tabu er a parai ngoromin,

“Ngo gama longrai kaungán ái Káláu i pákánbung minái sang, koion gama alaklak i bál gam

^u 3:7-11 Sak 95:7-11 ^v 3:8-9 Kal 17:7; Lál 20:2-5 ^w 3:11 Lál 14:21-23 ^x 3:15 Eba 3:7-8

ngoro rang támin i git tungu i pákánbung di ngákngák i Káláu.”

¹⁶“Má tara dáh er di longrai worwor si Káláu ngorer, mái sár dik abulbul on? Wa di ái rung er ái Moses a lam pas di alari balis á Aigipto. ¹⁷“Má tara dáh er di tartar mos i Káláu i katbán ahat i sángul á bet er? Wa di sang ái rung er di longoi sápkín tatalen má kápán páplun i di ák bop sara tangrai pokon mau. ¹⁸Má tara dáh ái Káláu a oror ur si di ngo kápdate sol uri malar án aunges ákte eran páksi ur kándi? Má á di sár mul ái rung er di abulbul i kán worwor. ¹⁹Git mákái ngo kápdate arwat suri da kusak uri malar er kabin kápdate ruruna tus i Káláu.

Aunges káián matananu si Káláu

4 ¹Kán oror ái Káláu a tur pagas sang ngorer ngo gita aunges má na amatau i bál git. Má ngorer gita ololoh kuluk na káp má tekes tili gam kápnate ruruna muswan má ngorer na teleh, mái Káláu na tur kári matau suri koion na kusak uri bál kálámul er. ²Iau akeng i git kabin gitáte longrai á lain arbin erei rang támin i git di longrai mul hirá. Mái sár á di kápte lain wán a kopkom kabin di tu longrai mai talngá di sár, má kápate kusak á arbin er uri bál di, má kápdate ruruna pasi má mur on.

³“Má git er git ruruna, ái Káláu a akusaki matau er uri bál git. Má a talas uri narsá git ngo matau er káián ái Káláu, ái sang a tari si rung di ruruna má kápate tari si rung di lu abulbul. Má a kesá matngan sál a longoi ur si rang támin i git hirá er ák parai ngo,

“Má ngorer iak mos i di má iak oror

ngo ái rung er kápte da kusak uri aunges on á malar er iau eran páksi ngo ur kándi.”

Git mánán ngo kán aunges ái Káláu ákte kis til hirá i pákánbung ái Káláu ákte arahi kán him án akaksim. ⁴^bGit mánán ngorer kabin on á Buk Tabu a parai ngoromin ngo,

“Ái Káláu a akaksim ák pang i awon á bung,
má ahit á bung mai ák aunges má.”

⁵“Má a parai mul i worwor er suri aunges ngo,

“Kápte da kusak uri aunges on á malar er iau eran páksi ngo ur kándi.”

⁶Ái rung di mulán longrai lain arbin suri kán aunges ái Káláu má kán matau, kápte di sol ur on kabin kápte di ruruna i Káláu má mur on. Mái sár kán oror ái Káláu kápte a bokoh, má ngorer ái Káláu a mángát sur te alatung be da kusak, má ái na akusaki matau uri bál di. ⁷^dÁi Káláu ákte innngasi kán hol erei suri kesi hutngin bung mul namur, má a utngi ngo bung onin. Ngo ákte rah i marán bet, ki ák worwor tili ngudun ái Dewit mák parai ngoromin suri á bung erei,

^y 3:16 Lál 14:1-35 ^z 3:17 1Ko 10:10 ^a 4:3 Sak 95:11; Eba 3:11 ^b 4:4 Tgk 2:2

^c 4:5 Sak 95:11 ^d 4:7 Sak 95:7-8

“Ngo gama longrai kaungán ái Káláu i pákánbung minái sang,
koion gama alaklak i bál gam.”

⁸ Má git mánán ngo ái Káláu ákte oboi hutngin bungun aunges a kabin ngoromin. Tungu i pákánbung ái Iosua a lami matananu Israel uri malar á Kanan, ái Káláu a tangan di má dik sorliwi kándi tan kurtara no, má namur di áslai matau ami bál di ki dik aunges má. Má ngo aunges erei ái masik á aunges a worwor suri ái Káláu, ki ngorer ái Káláu kápnate parai kesi aunges mul namur i pákánbung si Dewit. Mái sár, a mon sang á kesi aunges mul a parai ái Káláu, ⁹ má aunges er a lu hanhan pang onin. Matngan aunges erei a ngorer sang i bungun aunges si Káláu. ¹⁰ ¶ pákánbung ái Káláu a arahi kán him án akaksim má ákte eran páksi tan táit a nem on, a ekesi aunges má alari kán him er má a gas i bál suri. Má a ngorer mul sur git. Ngo gitáte ilwa pasi sál git nem i mur on, ngorer i sál si Káláu, ki gita eran mai him ngoromin: gita katkatang i kángit ruruna má gita mur muswan i Káláu, má ngorer kángit him erei ákte rah má gita aunges, ki matau na kis i bál git.

¹¹ Má ngorer a kuluk ngo gita rakrakai suri kusak uri aunges má matau si Káláu, suri kápte kes tili git na pur ngorer i rang támin i git hirá, ái rung er di kulkulut i Káláu. ¹² ¶ Iau parai ngorer kabin kápate kuluk ngo gita tu longlongrai pinpidan si Káláu, kabin kán pinpidan a liuán sang má a tuan rakrakai. Kán pinpidan a inan sorliwi is a tuan inan i aru balsán no, má a artálár suri na lolom urami nárum i kálámul mák so puri tan kuir a atu. Má pinpidan si Káláu a suski bál kálámul mák han pasi nitán sang, má ngorer a anokwai holhol kán kálámul suri mák ilmi táit a sák má táit a kuluk má suri nák nagogon i kán nemnem mul. ¹³ Áá, kápate arwat ngo gita punmai kángit holhol má tan táit gita longoi. Kápte. Ái Káláu a mák noi tan táit no a aksimi. Má uri mátán ái Káláu, tan táit no a kis i maraslahi má a tur talas.

Ái Iesu kángit tám osmapak táil

¹⁴ ^h Má ina sopasun worwor mul sur koner ái Káláu ákte ilwa pasi suri na lu tur sur git i mátán táil. Ái á tám osmapak táil kángit, má ákte táil má urami bát narsán ái Káláu. Wa Iesu sang, Natun ái Káláu! Má ngorer a kuluk ngo gita rakai mai para inngasi kángit ruruna on. ¹⁵ Má koion gita hol on ngo kángit tám osmapak táil kápate arwat suri na áslai matngan ásasla er git áslai. Kabin bos artohtoh no a lu hut si git, ákte hut singin mul mákte áslai. Mái sár ái kápate pur uri sápkín. ¹⁶ ⁱ Má ngorer koion gita mátut suri han páput uri narsán ái Káláu. Gita dangdang sang uri narsán ái koner a mon i kán rakrakai suri tangan git, má a mon i kán

^e 4:8 Nag 31:7; Ios 22:4 ^f 4:10 Eba 4:4 ^g 4:12 Epe 6:17; Apa 1:16, 19:13-15

^h 4:14 Eba 3:1, 10:23 ⁱ 4:16 Eba 10:19

armámna mul, má a mon i kán nemnem suri na sáras pas git i kángit pákánbung án sáhár.

5 ¹Tám osmapak táil, ái Káláu a ilwa pasi tili katbán matananu suri na him i arliwán i Káláu má matananu, má nák tur sur di i mátán ái Káláu. Má kán talar a lu longoi a ngoromin: a lu artabar uri narsán ái Káláu mák ot kuluk suri kán artangan, má a lu tari osmapak mul suri ái Káláu kápnate oboi rangrangas singin matananu suri kándi sápkín tatalen. ²Tám osmapak táil a kálámul sár ngoro git má sápkín a lala talkai sang, má ngorer a mánán i tatalen án armámna má tatalen án abálbálái rung di longoi sápkín kabin kápdite mánán be i táit a sák alari táit a kuluk. ³Má kabin sápkín a lala talkai mák lu pur ur on, ki ák lu tari aru osmapak no, kes suri kán sápkín tatalen sang má kes suri sápkín tatalen káián matananu.

⁴Kálámul ngo a tám osmapak táil, kápate lu ilwa pasi sang. Ái Káláu a kilkila pasi mák oboi on. Má a ngorer di lu kipi ngoi á talar kán tám osmapak táil turpasi hirá mam Aron kono mulán ⁵ák han pang iatung i Karisito. Ái Karisito kápate oboi on sang i him pakta erei, kápate. Ái Káláu sang a ilwa pasi má a parai ngoromin,

“Má onin iau para talsai ngo á iau á Kakam
má á iáu á Natung,
ngorer una tur keles iau suri kátlán kak tan táit.”

⁶Mái Káláu a parai mul si Karisito i kesá kuir ngoromin,

“Á iáu una kis áklis suri tám osmapak
ngorer i matngan ái Melkisedek a kipi.”

⁷Má tungu i pákánbung ái Iesu a kis main i naul bim, a lala sung Káláu iatung Getsemane suri ái Káláu na tángni. Támin a pala sarai kaungán mák lala tang sang, mák sung Koner a artálár suri long palai rangrangas má minat er alari. Má sár a lala nem sang ngo na mur i nemnem si Káláu. Má ngorer ái Káláu a longrai kán sung má a arakrakai on suri ák long artálár pasi talar erei ái Káláu a tari singin, talar er suri tangan pas git. ⁸A támin ngo ái á Natun ái Káláu, má i pákánbung án rangrangas er, a kipi aratintin suri mur muswan i Káláu má suri taram on. ⁹Má kabin ái Káláu ákte aleget on ngorer, ki ái Iesu áng káplabin á araliu a kis áklis, má araliu er a kándi ái rung di taram on. ¹⁰A longoi ngorer kabin ái Káláu ákte oboi on suri na tám osmapak táil ngorer i matngan ái Melkisedek a kipi.

Koion á puplir suri ruruna

¹¹A marán á worwor ngo ina parai si gam suri para timan Iesu ngo ái á kángit tám osmapak táil. Mái sár ngádáh ina para ngoi si gam kabin gam

^j 5:3 Him 9:7, 16:6 ^k 5:4 Kal 28:1 ^l 5:5 Sak 2:7 ^m 5:6 Sak 110:4; Eba 6:20, 7:1

ⁿ 5:7 Mat 26:36-46; Pil 2:6-8

lu merok suri gama talas ur on á matngan aratintin erei? ¹² °Iau parai ngorer si gam kabin ákte lala dol má pákánbung gam ruruna on, má sár sinih tili gam ákte kipi má i talar kán tám aratintin? Kápte be tekes. Má á gam gam ngoro tan kalilik án aratintin sár pang onin, má gam lu sáhár besang suri da atintin gam mul mai tan mulán táit tili worwor si Káláu. Gam ngorer i tan goion kalik kándi tu sus be má kápte be di lu ani namnam muswan. ¹³ Ngo tekes na tu nginmi sus masik, a kalik sár má kápte artálár suri na hol tangrai ngo táit a sák ngo a kuluk. ¹⁴ Má sár ngo kes a matuk i kán hol, ki ngorer a arwat suri na ani namnam muswan, má ái á kálámul ákte lu atintin kalengnai sang suri na mák tusi a kuluk alari sápkín.

6 ¹⁻² Io, má ngorer koion gita goion kalik, má koion gita lu balbal aratintin masik mai tan mulán worwor sur Karisito ngoro minái: hol kaleng alari tan sápkín a lu lam git uri nagogon án minat, má ruruna uri kán him ái Karisito er a hul aliu pas git, má aratintin uri arsiu, má oboi lim git i kálámul suri arakrakai on, má aptur kaleng alari minat, má aratintin suri pákánbung ái Káláu na nagogon palai tan tám abulbul.

Tan táit erei a kuluk, má sár ngo gita balbal parai tan táit er, ki kápte gita han sorliu suri gitáng kaukak má namur giták matkán kálámul. Ngo kángit tu sukis iatung i mulán aratintin, gita ngorer i kálámul a longoi rum má a atri tan torson rum, má káp melek mul a rabut palai ki ákte lu bali atur kalengnai. Má kán tu balbal longoi ngorer, má káp a tini laukai má nák iatih on. Áá, koion gita ngorer. ³ Ngo ái Káláu na mángát pala git, ki gita maras uri matkán hol. Ngorer koion gita balantahni tan mulán táit er, má gita pusak pasi má giták han sang má gita láklák uri hol a matuk.

⁴⁻⁶ P Má suri dáh iau parai “ngo ái Káláu na mángát pala git”? A kabin a mon á matngan kálámul alatung ái Káláu kápnate mángát palai. Matngan kálámul erei a ngoromin. I kesi pákánbung sang tungu, Tanián a Pilpil ákte atalsai kán hol sur Karisito má suri kán him er a aliu pas git, má kálámul er ák talas ur on. Má kálámul er a atur páptai artabar si Káláu suri hol palai sápkín tatalen má suri top i liu áklis. Tanián a Pilpil a kis imi bál kálámul er mák arakrakai on, má ákte mák ilmi artangan tili pinpidan si Káláu uri narsán. Má ákte mákái mul á tan akiláng ái Káláu a longoi mai matngan rakrakai er na lu him mai namur.

Io, matngan kálámul er a atur páptai tan lain táit er, má sár namur ák han ilang alar Káláu mák pua palai ngo ái Káláu kápte longoi ngorer ur singin. Ki ngádáh, artálár suri kálámul erei ngo namur na hol kaleng má

° 5:12 1Ko 3:1-3 P 6:4-6 Mat 10:22; Eba 10:26-27; 1Io 5:16

ái Káláu na hol palai kán sápkín má nák tari mul i liu áklis? Kápte sang! A kabin kán arpua a ngorer sang i pákánbung tungu be di up Iesu, má a ngoro kálámul er a kis tiklik mam rung di bás páptai Natun ái Káláu urami naul páspáng, má ngorer ái mul a arumrumái i mátán matamata.

⁷A ngorer i kesi kuir bim, kálámul a kátlán a soi tan wán namnam on. Má ráin a lu balbal husni má kuir bim erei a akopkomoí lain namnam ák artálár mam dihat támán no. Má git mákái ngorer má git mák ilmi ngo ái Káláu ákte asosah on á kuir bim er kabin lain táit a lu kopkom til on.

⁸Mái sár ngo kuir bim a sák, kápnate akopkomoí lain namnam di soi. Na tu kopkom sár i ngán má kaulbek on. Ngorer kápate kuluk, a artálár sár suri da tu táu alari má nák bebem. Má te da parai ngo ái Káláu ákte long bengtai á bim erei, má ngorer da tu os sáksáknai sár.

⁹Má rang buhang, iakte parai ngorer sur rung dikte tari bah di uri Karisito, mái sár kápate ngoi i balang ngo gama ngoro di. Kápte. Iau mákái ngo lain wán i gam a kopkom tili kamu ruruna, má ngorer gam inggasi ngo ái Káláu ákte aliu pas gam muswan alari sápkín. ¹⁰Git mánán ngo ái Káláu a ekési longoi a nokwan sang, má ngorer kápnate balantahni kán tan him er gam lu longoi má kamu lala armámna uri narsán. Gam para tari aru táit er i bos pákánbung tungu, má onín mul gam lu tángni matananu si Káláu. Áá, gam lu rakai suri aru táit er. ¹¹Má iau lala nem on mul ngo gama ekési mur i Karisito nák lu han átik i pákánbung er gama mat on, suri ngorer kápnate ru i kamu hol suri lain arasosah er gam kis án ngangai suri. Ngo gama rakrakai ngorer, ki támín muswan sang na kamu á arasosah er. ¹²Iau lala matai ngo gama merok suri mur i Karisito. Koion á merok ngorer. Iau nem sang ngo gama mur i tohtohpas er si rung di táilna git hirá, te tili rang támín i git sang, rung kápdite puplir tili ruruna. Auh, wa dikte top dik i kándi ruruna má dikte atri kándi ngangai ák han átik i kándi minat sang. Má ngorer dik atur páptai tan lain táit ái Káláu a oror mai ur si di ngo da top on.

Kán oror ái Káláu a támín sang

¹³Ái Abaram á kesi támín i git a lain tohtohpas uri narsá git. I pákánbung hirá ái Káláu a oror mam Abaram, kápate nem i Abaram ngo na ru i kán hol suri táit ái Káláu a oror mai. Má ái Káláu a paptauni kán oror mai worwor a taun, má ngorer a oror mai ngisán sang suri kápti kán oror ák muswan. Ái Káláu a longoi ngorer kabin kápte kesá kálámul a pakta sorliwi suri ngo na oror mai ngisán. ¹⁴Mái Káláu a parai si Abaram ngo, “Támín muswan, á iau ina asosah i iáu, má namur mámát i rang kopkom i iáu na lala marán.” ¹⁵Mái Abaram a longrai ngorer má kápate su i kán hol, a kis pau monai pákánbung ái Káláu na long artálár pasi kán

^q 6:8 Tgk 3:17-18; Mat 13:7, 22 ^r 6:10 Eba 10:32-34 ^s 6:13-14 Tgk 22:16-17

oror er. Má namur ái Káláu a long muswan i kán oror, mái Abaram a atur páptai tan táit no erei ái Káláu ákte oror mai ur singin.

¹⁶I pákánbung ngo kesi kálámul a parai oror má a nem on ngo da mák ilmi ngo kán oror erei a dik má a támin ngo na long artálár pasi sang, ki erár ák utung pasi ngisán ái koner a pakta i diar suri kápti kán oror. A longoi ngorer kabin ngo na oror mai ngisán ái koner a pakta i diar, ki ngisán i kán pakpakta erei a adikái kán worwor. ¹⁷⁻¹⁸‘Má a ngorer mul ái Káláu. Hirá i pákánbung a oror mam Abaram, a mulán parai kán oror, má namur a paptauni oror er mai worwor a taun mul uri turán. Má sár, kápte kes a pakta i diar ái Káláu, má ngorer a utung pasi ngisán sang suri kápti kán mulán oror. Má git mák ilmi ngo ái Káláu kápate artálár ngo na angagur, má ngorer gitá mánán ngo kán aru oror a támin. A longoi ngorer ur si Abaram, má tohtohpas erei a tangan git onin má a arakrakai i kángit ruruna. Ái Káláu a hol pas git gitá táu alari sápkín má ákte akiláng i git suri gita matananu káián, má a nem ngo gita mák ilmi kán oror uri narsá git ngo a dik má a támin muswan ngo ái na long artálár pasi sang. Má ngo gita mákái ngorer a longoi mam Abaram, ngorer gita mánán ngo git sang mul gita top muswan on á tan lain táit er git lu ngangai suri. ¹⁹‘Má kángit ngangai a ngorer i suk uri bál git, má a rakrakai má a dik. A ngorer i suk di puta páptai uri tilik hat suri na mák sal i takup. Má suk erei, wa kángit ngangai sang, a han átik i mátán táil ái Káláu, ²⁰i pokon ái Iesu ákte táilna git ur on mákte kusak on suri na tur sur git i narsán ái Káláu. Áá, ái Iesu ái á kángit tám osmapak táil áklis ngorer i matngan ái Melkisedek a kipi.

Matngan tám osmapak ngádáh ái Melkisedek?

7 ¹‘Má inái ina abálsa gam suri kálámul min ái Melkisedek. Ái a kabisit tili malar á Salem má tám osmapak uri narsán ái Káláu Sorsorliu. I bung ái Abaram a kaleng tili máhán erei a ubi tan kabisit on, ái Melkisedek a sosih tili kán malar mák bana Abaram mai worwor án arasosah mák sung Káláu ngo na kuluk mai. ²Ái Abaram a mákái ngorer má a long pasi tan táit a kipi tili arup mák timlai uri sángul á boh, má kesi boh a tari ur si Melkisedek. Má risán er a tari uri narsán ái Melkisedek a ngoro uri para agas Káláu.

Má matngan kálámul ngádáh ái Melkisedek? Ngisán a mon á sálán ngo ‘kabisit án tám nokwan’. Má kabin ngo a kabisit til Salem, ki sálán erei ngo ‘kabisit án moloh’. ³Má on á worwor si Káláu, kápte git lu mákái ngo dikte le i ngisán ái kákán ngo mámán ngo te rang támin i on mul. Má kápate parai ngo malar dáh a páng on ngo aiá a mat ái. Má kápte git lu wás pasi ngo a rah i kán him án tám osmapak. Má ngorer ái Melkisedek a innngas tari si git ngo Natun ái Káláu ngádáh a tám osmapak ngoi.

¹ 6:17-18 Lál 23:19 ² 6:19-20 Him 16:2-3 ³ 7:1-3 Tgk 14:17-20

⁴Má giták longrai sur Melkisedek ngo ái a kálámul pakta muswan. Ái Abaram, koner a tám i git má kángit kálámul pakta, a tari si Melkisedek á kesi risán boh lain minsik er a top on tili máhán. Má git mákái ngorer má git mák ilmi ngo, uri hol kángit á matananu Iudáia, ái Abaram a agengen pasi sang má a parai ngo ái Melkisedek a pakta i diar. ⁵Git mánán ngo ái Káláu a timla te tili gegen si Lewi, subul i Abaram, ngo di da tám osmapak káián matananu Israel uri narsán ái Káláu. Mái Káláu a oboi nagogon suri matananu Israel no da lu tari risán tili kandi minsik ur singin gegen si Lewi er suri tángni him si Káláu. Támin matananu Israel no di sumlahin ái Abaram sang má di arabuhán, mái sár nagogon si Káláu a parai ngo gegen si Lewi er na top i risán tili kandi minsik. ⁶Mái Melkisedek kápte ngo ái sumlahin ái Lewi, má ngorer ngádáh a kipi ngoi á risán boh minsik er? A kabin ngo ái Abaram a mák ilmi ngo ái Melkisedek a pakta i diar. Má suri dáh ái Melkisedek a asosah i Abaram, koner ái Káláu ákte tari kán oror singin? A kabin ái a pakta si diar ái Abaram, ⁷má a talas ngo kálámul a asosah i kesi kálámul, ái a kálámul pakta si diar ái koner a kipi arasosah.

⁸Tan tám osmapak erei tili gegen si Lewi, i pákánbung di liu besang, di lu kipi risán boh minsik. Má namur kápán páplun i di a mat, má ngorer kápte di lu him án tám osmapak mul. Mái sár ái koner si Melkisedek, kápte git lu wás pasi ngo ákte mat, má ngorer uri kángit hol kán him a lu hanhan sang. ⁹⁻¹⁰Má a támin mul suri gita parai ngoromin. I bung ái Abaram a bana Melkisedek mák tari risán kán minsik ur singin, a támin ngo ái Lewi má rang kopkom on kápte be di páng. Mái sár uri kángit hol dikte kis má i kápán páplun ái Abaram, koner a akopkom di. Má ngorer di mul di tari á risán minsik er, má ngorer di para inngasi ngo ái Melkisedek a pakta si di.

Matngan tám osmapak ngádáh ái Iesu?

¹¹I pákánbung ái Moses a tari nagogon si Káláu ur singin matananu Israel, a obop Aron, koner ái Káláu a ilwa pasi tili gegen si Lewi, ngo na tám osmapak táil. Má kán talar ái Aron suri anokwai matananu suri dák taram i nagogon si Káláu. Ái Aron mái rung di mur on, di no di him kuluk, mái sár kápdite artálár suri apilpil pas noi bál matananu alari sápkín. Má ngorer ái Káláu a oboi kesi matngan tám osmapak sang, matngan ngorer ái Melkisedek. Mái kono hutngin er a artálár suri apilpil pasi bál git. ¹²Má kabin a kelsei torahin gegen tám osmapak mai hutngin, ngorer a kelsei mul i torahin tatalen án lotu mai hutngin. ¹³⁻¹⁴^xA talas ngo ái Káláu ákte ilwa pasi kesi matngan tám osmapak sang, wa kángit Konom! Má ái koner git parai, kápte ngo a kabinhun si Lewi. A lite

^w 7:5 Lál 18:21 ^x 7:13-14 Ais 11:1; Mat 2:6; Apa 5:5

kabinhun sang, wa a kabinhun si Iuda. Má kabinhun er, ái Moses kápate tari si di á him án tám osmapak, má ngorer kápate kes tili di a tur i nián osmapak tungu suri longoi him án osmapak.

¹⁵Má a talas muswan uri narsá git ngo ái Káláu ákte kelsei tan tatalen án lotu er ái Moses a tari kabin ákte atri tám osmapak a lite sang, matngan ngorer ái Melkisedek. ¹⁶Má hutngin tám osmapak er kápate páng ur on á him er a kipi, kápate. A kipi sang kabin a mon i kán rakrakai suri kápate kes na amosrahi kán liu, má ngorer kápnate aunges alari kán him. ¹⁷Áá, kápnate aunges alari kán him án tám osmapak erei kabin on á worwor si Káláu git mákái ngo ái Káláu a parai singin ngo,

“Á iáu una kis áklis suri tám osmapak
ngorer i matngan ái Melkisedek a kipi.”

¹⁸Ki suri dáh a kis á hutngin tám osmapak erei? A kabin ái Káláu ákte buswa palai bos tatalen án lotu er ái Moses a tari, kabin kándi talar ákte rah má, má kabin bos tatalen erei a gáugáu. ¹⁹“Tan osmapak er má bos tatalen, kápate artálár suri da pah palai sápkín tatalen má da long apilpil pasi matananu. Ái sár, ái Káláu a oboi hutngin kamkabat er gita atri kángit ngangai on, má ái a kuluk si diar i torahin. Má ngo gita mur on ngorer, ki gita pilpil sang má gita han páput uri narsán ái Káláu.

²⁰Hutngin kamkabat erei a kuluk si diar i torahin, má ngorer ái Káláu a adikái mai kán oror. I pákánbung ái Káláu a ilwa pasi gegen si Lewi suri da tám osmapak, a obop di sár ngorer, má kápate longoi turán oror.

²¹“Má namur, i pákánbung ái Káláu a obop Iesu suri na tám osmapak i hutngin kamkabat, a adikái kán talar mai oror má ák parai si Iesu ngoromin,

“Ái Konom ákte oror
má kápnate kelsei mul i kán holhol.

Á iáu una tám osmapak áklis má kápnate rah!”

²²^bMá ngorer ái Iesu sang á tatar kalar ái Káláu a tar kalar git i matananu mai. Má a tari ngorer i lalin hutngin kamkabat suri parai ngo tan táit a oror mai ngo na ur kángit, wa na hut muswan sang.

²³Má ngoromin mul, hutngin kamkabat a kuluk si diar i torahin suri tan tám osmapak. Tungu i pákánbung torahin kamkabat a kis, a marán i tám osmapak di lu kis mul. Rung er di lu him má namur dik mat. Io, nat di sang di lu tur keles di má ding kipi him án tám osmapak bul, má di sang di lu him má namur dik mat mul. Ki kes bul a kis má a ngorer mul iamuda, kes a arkeles uri kes má di no di mat. ²⁴Mái sár onin i hutngin kamkabat, kápate a ngorer. Ái Iesu masik sár a longoi him án tám osmapak, má ái kápnate mat. Kápate kes na kelsei kabin a liu áklis. ²⁵“Má

^y 7:17 Eba 5:6 ^z 7:19 Eba 10:22; Iak 4:8 ^a 7:21 Eba 5:6 ^b 7:22 Eba 8:6, 12:24

^c 7:25 Rom 8:34

pasi á ngorer, ngo gita kakat páput uri narsán ái Káláu, ái Iesu a mon i kán rakrakai suri na apilpil pas git má nák eran kuluk i git suri gita tur sang i mátán táil ái Káláu. A artálár suri longoi ngorer kabin a lu ekesi kis iatung, má a lu sung sur git.

²⁶Má kángit tám osmapak táil er, ái masik sár á matngan tám osmapak a artálár suri tangan git. Imi bál a ngorer sang i Káláu, má kápte te táit a sák a longoi, má kán holhol mul a pilpil. I pákánbung a kis be main i bim, a liu i katbán matananu, ái rung sár di lu longoi sápkín. Má sár ái kápate ngoi i bál ngo na longoi sápkín ngoro di, a kápte. Má namur ngo ákte rah i kán ereran main i bim, ái Káláu a long pasi urami i narsán. ²⁷^dMá kápte a ngorer i tan tám osmapak táil er tilí gegen si Lewi, ái rung di balbal osmapak. I bosbos bung no, di lu mulán osmapak sur di sang, suri ái Káláu na hol lákái kándi sápkín tatalen. Má namur di lu osmapak bul suri matananu. Auh, kángit tám osmapak táil kápte a ngorer. Ái a artálár suri ák tari tukes sár á osmapak, wa ái sang, má ngorer ák hul pala noi tinákum. Má tinákum erei, wa sápkín tatalen káián matananu. ²⁸Io, a ngoromin sang. Tungu i pákánbung káián torahin kamkabat, tan kálámul di kipi him án tám osmapak táil, di ngoro tan kálámul sár má kápate malmu uri di suri da mur muswan i Káláu, má ngorer di lu pur. Má namur i marán á bet, ái Káláu a oror pagas mai Natun sang suri na tám osmapak táil, mái Natun a artálár kabin a ekesi long artálár pasi kán nemnem ái Káláu.

Him si Iesu a kuluk i diar á torahin tám osmapak

8 ¹Iakte atalsa timani si gam suri matngan tám osmapak táil ái Káláu a oboi suri na tur sur git. Má minái á támin táit ur on. Ái Iesu ái á matngan tám osmapak táil erei iau parai, má ái á kángit tám osmapak muswan. Má imi sang ái, i kiskis pakta i balsán mingin ái Káláu Tám Pulpulus Tánráu. ²Má a lu longoi kán him án osmapak i rumán pálpálih imi bát, wa pokon muswan suri lotu ái uri narsán ái Káláu. Kápte kesá kálámul a longoi. Ái Káláu sang a longoi.

³Talar kán bos tám osmapak táil no suri na lu artabar má nák lu osmapak mul uri narsán ái Káláu. Má ngorer tám osmapak táil minái iau parai, ái mul a hut uri narsán ái Káláu mai kán osmapak. ⁴Má ngo na han liu main i bim, kápnate kipi him án tám osmapak sang kabin a mon á tan tám osmapak, gegen si Lewi mái Aron, dikte kis suri tari artabar ngorer a parai i nagogon si Moses. ⁵^eMá tan tám osmapak er di kis main i bim, kándi him di lu longoi má rum di lu him on, a ngoro tártárwán sár i nián ái Káláu imi a lu kis muswan ái. Git mánán ngo a ngorer kabin i pákánbung ái Moses a eran suri matananu Israel da longoi

^d 7:27 Eba 5:3 ^e 8:5 Kal 25:40; Kol 2:17; Eba 9:23

rumán pálpálih si Káláu, ái Káláu a inau on ngoromin ngo, “Matngan rum una longoi, na ngorer sár i matngan iau inngasi singim tungu gitar ami pungpung á Sinai.” ^{6f}Mái sár onin i hutngin kamkabat, him erei ái Káláu ákte tari ur si Karisito suri na tám osmapak táil, a tuan sorliu alari him káián tan tám osmapak di lu longoi main i bim. Má kán him a sorliu kabin a kopkom tili hutngin kamkabat er ái Karisito sang a katbán kálámul on, má ái a kápti matananu tiklik mam Káláu. Áá, hutngin kamkabat er a kuluk i diar á torahin. Má kamkabat erei a kuluk kabin a aptur tili oror si Káláu er a parai ngo na longoi tan lalain táit suri kán matananu alari tan táit a longoi tungu.

Hutngin kamkabat a kuluk i diar á torahin

⁷Má mulán kamkabat er kápate artálár suri long anokwai matananu suri da han páput i Káláu. Ngo na han long artálár pasi ngorer, ki kápnate mon mul á áruán kamkabat. ^{8*}Mái sár ái Káláu a inngasi ngo mulán kamkabat er kápate him kuluk má kápate long anokwai matananu, má ngorer ák parai si di ngo,

“Á iau ái Konom iau parai si gam, gama alongra!

Pákánbung na hut be suri hutngin táit ina longoi.

Ina atri hutngin kamkabat ur singin mát si Iuda,

má ur singin tan mát no si Israel.

⁹Kamkabat erei kápnate ngorer i kamkabat tungu iakte longoi mai rang támin i di

i pákánbung iau lam pas di alari balis á Aigipto.

Ái rung er kápate di muswan uri kamkabat iau longoi mam di,

má ngorer iak ilang alar di.

Á iau ái Konom iau parai si gam ngorer.

¹⁰Má hutngin kamkabat ina atri mai matananu Israel er namur a ngoromin.

Ina oboi kak nemnem i kándi hol,

má da lu mánán kuluk i kak sál.

Má ina le páptai i bál di,

má da laes suri mur i kak nemnem.

Á iau masik ina kándi Káláu,

má á di da matananu kaiak suri ina lain ololoh i di.

¹¹Kápate kesi kálámul na atintini turán sur iau,

má kápate kes na parai si tuán ngo, ‘Ukte mánán i Káláu?’

Kápnate lu parai ngorer kabin di no da mánán tus iau ngo iau kándi Konom.

Tan kálámul no sang da mánán,

^f 8:6 Eba 7:22 * 8:8-12 Ier 31:31-34

ái rung kápte ngis di mái rung mul di árngai ngis di.

¹² Má ina mámna di

má ina hol palai tan táiit a sák er di longoi,

má kándi tan sápkín káp ina te hol pasi mul.”

¹³ Ái Káláu a parai ngo áruán kamkabat a hutngin, má ngorer a obop palai mulán kamkabat ngo ákte torahin má. Má táiit a torahin ngorer, ki páput má da long palai.

Torahin tám osmapak táiil a osmapak mai dárán ololas

9 ¹ Má hirá i pákánbung ái Káláu a oboi mulán kamkabat, ái Moses a tari bos pinsokon lotu er da mur on, mák inau i matananu suri da longoi pokon main sang i bim uri lotu uri narsán ái Káláu. ² Má pokon erei a ngoromin. Di áir kári sár, má ami katbán di atri lala rumán pálpálih aru i rum on, má tukes sár á mátán sál uri rum erei. Má on á mulán rum, a sámtur i nián lam uri kesi balsán, má suh án obop beret di tari ur si Káláu uri kesi balsán sang. Má ngisán mulán rum er ngo ‘Rum a Pilpil’. ³⁻⁴ Di bat kusí aru rum er mai kesi sepen sulu a taun. Má iatung i mulán rum sang pátimi á sepen sulu er, a tur i nián osmapak gol uri osoi lom a tomtom. Má namurwai sepen sulu uri kesi rum bul, áruán rum er di utngi ngo ‘Rum a Pilpil Sorliu’. Má on á rum erei a kis i bokis dikte ámkuki bos risán má ami polgon mul mai gol. Má bokis erei di utngi mai ‘Bokis án Kamkabat’, sálán ngo a tur suri kamkabat er ái Káláu a longoi mai kálámul. Má iatung i polgon bokis, kesi átbán gol dikte dungí mana on, matngan namnam er ái Káláu a támri matananu Israel mai i pokon mau. Má buk án láklák si Aron mul er a tikbut a kis imi bokis turán aru sepen hat ái Káláu a le i sángul á arardos on. ⁵ Ami mátán á bokis erei, aru tártárwán angelo imi kiskis si Káláu di hutngi ngo kerobim. Má kerobim er a mon i bábán, má bábán i diar a boh kári iátin bokis er. Má mátán bokis erei di utngi mai ‘Nián Armámna si Káláu’. Tan táiit er a kuluk, mái sár inái kápte marán pákánbung suri para talsa noi.

⁶ Rumán pálpálih mai aru rum er má tan táiit a kis on a ngorer, má ngo ákte rah no i himhimna ur on má ngo dikte eran suri turpasi him má, ki tan tám osmapak di turpasi kándi talar. Bohboh bung no, di lu kusak uri mulán rum suri longoi tan tatalen ngorer ái Káláu a nem on ngo da mur on ngoi. ⁷ Má uri áruán rum, Rum a Pilpil Sorliu, kes sár á tám osmapak, tám osmapak táiil, a lu kusak on. I kes sár á bung i keskeskesá bet, a kusak. Má kápate lu sol bia uratung i rum erei, kápte. A lu kip pasi dárán ololas a ubi mák oboi i mátán bokis er uri narsá Káláu. A lu longoi ngorer suri ái Káláu na hol lákái kán sápkín sang má sápkín káián matananu

^h 9:1-2 Kal 25:23–26:30 ⁱ 9:3-4 Kal 16:33, 25:10-16, 26:31-33, 30:1-6; Lál 17:8-11; Nag 10:3-5 ^j 9:5 Kal 25:18-22 ^k 9:6 Lál 18:2-6 ^l 9:7 Him 16:2-34

mul. ⁸Má tatalen er suri tukes sár á kálámul, koner si tám osmapak táil, ngo ái masik sár a kusak uri Rum a Pilpil Sorliu, ái á aratintin uri git onin. Tanián a Pilpil a worwor artálár ngorer ngo sál uri narsán muswan ái Káláu kápte be a tur talas i pákánbung erei, má ngorer rung er kápte arwat suri da han pátum Káláu. Má kabin mulán rum er má sepen sulu diar kis be, ngorer diar tur kári sál suri koion di no da kusak. ⁹Má tan táit erei a tártárwán i tan táit uri pákánbung onin. Onin git mák ilmi ngo tan artabar má tan osmapak di tari narsá Káláu, kápte artálár suri ái Káláu na pah palai kándi sápkín má nák apilpilái bál di. Má ngorer di tubán arumrum kalengna di sang i mátán ái Káláu, má kápdite artálár suri da mákmák arsuar mam Káláu. ¹⁰Káplabin ái rung er di taram i táit a tam ur si di suri namnam má dan má suri siusiu, tan táit di lu longoi uri kápán páplun sár, má kápte lu kusak urami bál má uri kándi hol suri timan pas di. Tan pinsokon lotu er a oboi ái Káláu, da mur on artálár mai mudán pákánbung sár, má na kis nák han pang sár i bung na hut i hutngin kamkabat.

Ái Karisito a osmapak mai dárán sang

¹¹Mái sár ái Karisito ákte hut sang. Ái á tám osmapak táil uri hutngin kamkabat, má ngorer matananu si Káláu dikte turpasi otoi má i lalain táit er ákte oror mai ái Káláu. Má rumán pálpálih er a longoi on á kán him án tám osmapak ái Karisito, wa a tuan alal sang alari torahin er di lu lotu uri narsán ái Káláu ái. A alal ngorer kabin ngo kápte a táit til main i bim má kápte a longoi á kálámul. ¹²Má i bos pákánbung tan torahin tám osmapak táil di kusak urami Rum a Pilpil Sorliu, di lu kipi dárán ololas di dung i lus uri artabar uri narsán ái Káláu. Mái sár ái Karisito kápte a balbal kusak ngoro di tungu. A tukes sár á pákán a kusak uri nián ái Káláu ki ákte artálár má. Má i pákánbung er, kápte a kipi dárán ololas tiklik mai, war a tari dárán sang uri arul suri kángit sápkín tatalen. Má ngorer ái Káláu ák apilpil pasi bál git mák aliu pas git suri gita kis áklis i liu muswan. ¹³Tungu i pákánbung i mulán kamkabat, ngo kálámul a long te táit ngoro top i buli, ki buli erei a long adurwán i kálámul er má ngorer kápnate kis ngo lotu tiklik mai matananu. Má suri na pilpil kaleng i kápán páplun, tám osmapak na timsi kálámul er mai dárán ololas má iahiah un bulumakau dikte osoi. ¹⁴Io, má ngo a támin suri dárán ololas a long artálár pas noi tan táit erei i pákánbung i mulán kamkabat, ki ngádáh suri dárán ái Karisito? Kápte ngo a tu táit bia á dárán, wa a long arah noi tan sápkín tili kápán páplun má bál git mul. Tanián a Pilpil, koner a mon áklis, a tángni mák arakrakai on suri a tari kápán páplun ngorer i alal án osmapak ur si Káláu. Má kápte gita mákmák rumrum

^m 9:9 Eba 10:1-2 ⁿ 9:13 Him 16:15-16; Lál 19:9, 17-19; Eba 10:4 ^o 9:14 1Pe 1:18-19

mul, kabin suri dárán ákte apilpil pasi bál git alari tan sápkín tatalen a lu lam git uri nagogon án minat. Má táit er a longoi mai dárán, a asengsegeng i git suri gita lotu muswan uri narsán ái Káláu koner a liu áklis, má suri gita puski kán him mul.

¹⁵Má kabin i dárán ái Karisito a sal má, ki onin sál a tur talas suri ái Káláu na timan git, ngorer ái Káláu ákte tarwa Karisito sang suri na tur i katbán i Káláu má git, mák atri hutngin kamkabat. Io, má ngorer ái rung ákte ilwa pas di ái Káláu, da atur páptai arasosah áklis erei ái Káláu a oror mai. Má kápte a kip git masik, a tangan pas di mul ái rung di ruruna i lalin torahin kamkabat, kabin ái Karisito a mat suri hul pas di mul alari kándi sápkín tatalen.

¹⁶⁻¹⁷Tatalen kángit ái rung til Iudáia a ngoromin. Ngo kesi kálámul a nem suri ngo natun na top i kán minsik, ki na sir páptai kesi pákán ram uri para páksi ngo i bung na mat, natun sang na otoi kán minsik. Kákán kalik er ákte longoi ngorer, mái sár kalik er kápte a otoi be á mahal i pákánbung kákán a liu. Má namur, ngo ákte mat mái kákán, ki natun na top on sang á minsik si kákán. Ki kamkabat er a longoi ái kákán kalik, kápte be a támin i pákánbung kálámul er a liu. Na mat besang, ki erár má nák támin á kamkabat er ái kákán a longoi mam natun. ¹⁸Má ngorer, suri kápti mulán kamkabat a oboi ái Káláu, ái Moses a ubi ololas mák long pasi dárán er a sal suri atumran sang i kamkabat erei. ¹⁹^A ngoromin. Mulán ái Moses a arbin uri narsán matananu suri nagogon si Káláu, tan arardos má bos tatalen án lotu mul, má namur a up bingi tan ololas pasi dár mák argemwai mai dan. Ák longoi ngorer má ák long pasi rákán kubau di kabat atri nihun sipsip a mirik ur on, má ák pukdai dárán ololas er turán dan, mák timtimsi buk án nagogon má ák sáprai uri matananu mul. ²⁰Kán tu longoi ngorer be, ki ák parai singin matananu ngo, “Minái á dárán ololas iau ubi, má ái a kápti kamkabat ái Káláu a longoi mam gam má ngorer gama mur on.” ²¹^qMá namur ái Moses a sáprai dár er uri rumán pálpálih má uri tan táit da lu lotu mai mul. ²²^rMá a támin sang ngo nagogon si Káláu a parai ngo tan táit no da lu lotu mai, da apilpilái mai dárán ololas. Má a ngoromin mul, ái Káláu kápnate pah palai sápkín kán matananu ngo kápte te dár na sal.

Kán osmapak ái Karisito a pah palai sápkín

²³^sTan táit suri lotu uri narsán ái Káláu na pilpil ngo dárán osmapak na kis on. Ngorer, on á pokon main i bim, di oboi dárán ololas dikte ubi suri tan táit erei na pilpil narsá Káláu. Má tan táit er bos tártárwán sár i pokon imi bát i narsán muswan ái Káláu. Má ngorer, suri eran páksi támin pokon imi, dárán osmapak a tuan alal a sal suri apilpil pasi, wa

^p 9:19-20 Kal 24:6-8 ^q 9:21 Him 8:15, 19 ^r 9:22 Him 17:11 ^s 9:23 Eba 8:5, 10:1

dárán ái Karisito sang. ²⁴Ái Karisito kápate kusak uri pokon a longoi á kálámul kabin ái a tu tártárwán sár i pokon muswan imi bát. Ái Karisito a kusak urami naul bát sang uri narsán ái Káláu, má onin ákte tur sur git mák lu sung Káláu suri na tangan git.

²⁵Torahin tám osmapak táil a kusak urami Rum a Pilpil Sorliu i kesá bung i keskesesá bet, mák lu kusak mai dárán lite táit, kápte ngo dárán sang. Má sár ái Karisito kápate longoi ngorer. Ái kápate balbal kusak urami bát uri narsá Káláu marán pákán suri balbal osmapak mai dárán sang, kápte. ²⁶Támin ngo kápnate han artálár i kán mulán osmapak ngorer, ki na han balbal áslai rangrangas má minat marán i pákán turpasi til hirá i akaksim nák han pang onin. Má sár kápate ngorer. Ái Karisito a hut tukes sár á pákán, tungu sár i pákánbung ái Káláu a oboi hutngin kamkabat. A hut ngorer mák osmapak mai dárán suri ái Káláu na pah palai sápkín má nák asengsegeng i git. ²⁷Má ngoromin mul. A támin ngo kálámul keskeskes, a tukes sár i kán liu má tukes sár i kán minat, má namur na tur i nagogon si Káláu. ²⁸Má a támin mul ngo ái Karisito a osmapak mai sang tukes sár á pákán máng kip palai sápkín káián matananu, má na kaleng mul namur. Kápnate kaleng suri na bali osmapak mul mai ngorer ákte longoi tungu suri sápkín, ái sár suri tari tan lain arasosah áklis uri narsán ái rung er di nanai.

Torahin osmapak kápate artálár

10 ¹Má ina parai mul sur Karisito má kán osmapak er a tari sang suri sápkín. Rang támin i git hirá dikte lu taram suri tan tatalen án lotu ái Moses a parai si di, mái sár kápte be di arwat suri da atur páptai tan lain arasosah erei ái Káláu a nem on ngo na tari si di i lalin hutngin kamkabat. A kabin ngo matngan osmapak erei di lu longoi mai dárán ololas, kápte ngo a támin sang, a tu tártárwán sár i arasosah muswan na hut namur. Má ngorer, káksiai ngo dikte lu balbal osmapak i bosbos bet no, kápte be a artálár suri apilpil pasi bál matananu er di han suri lotu ngorer. ²Ngo na han apilpil pasi bál matananu á dárán ololas, ki suri dáh di lu balbal kipi? Ngo dikte pilpil má, wa da han te arsok palai sang á osmapak erei kabin kán talar ákte rah, má ngorer bál di kápnate rumrum i mátán ái Káláu. ³Mái sár, kápate ngorer. Ái Káláu a dos i di ngo da lu balbal osmapak i bosbos bet suri da káp balantahni kándi sápkín. Osmapak a abálsai kándi hol suri sápkín dikte longoi, má ngorer di lu hol pasi kándi tan abulbul má bál di a rumrum i mátán ái Káláu. ⁴Áá, a taun i kándi hol ur on kabin dárán ololas er kápate artálár suri na hul palai sápkín má suri na apilpil pasi bál kálámul.

¹ 9:26 Eba 10:10 ² 10:4 Eba 9:13

⁵Má pasi á ngorer, gitá wásái tili Buk Tabu i kuir er ái Karisito a parai si Káláu i pákánbung a eran suri na sosih ur main i bim. A ngoromin.

“Kápute nem i dárán ololas suri osmapak má suri artabar mul.
Mái sár ukte eran páksi kápán páplun i iau suri ina tari uri osmapak.

⁶Kápte u laes mai tan osmapak dikte osoi iatung i nián osmapak má ololas dikte ubi uri hul palai sápkín.

⁷Má namur iak parai singim ngo,
‘Mákái, kang Káláu! Á iau á minái.
Iakte eran suri ina longoi ngorer u nem on,
ngorer dikte le on i kam worwor.’”

⁸Git mánán ngo ái Káláu ákte parai si Moses suri matananu da mur i bos tatalen án lotu ngorer, mái sár git mánán mul ngo kápate artálár suri na pah palai sápkín. Ngorer ái Karisito a parai si Káláu ngo,

“Kápute nem i dárán ololas suri osmapak má suri artabar mul.
Kápte u laes mai tan osmapak dikte osoi iatung i nián osmapak má ololas dikte ubi uri hul palai sápkín.”

⁹Má namur a sopasun kán worwor ái Karisito mák parai ngo,
“Mákái! Á iau á minái.

Iakte eran suri ina longoi ngorer u nem on.”

Má kán worwor ái Karisito erei a inngasi si git ngo ái Káláu ákte ekési buswa palai torahin tatalen án lotu tili mulán kamkabat suri na kelsei mai hutngin kamkabat. ¹⁰“Má ngorer ái Iesu Karisito a long artálár pasi nemnem si Káláu mák tari kápán páplun ngorer i osmapak kes sár á pákán mák wat, suri hul palai kángit sápkín no. Ái Káláu a mákái ngorer, má ngorer ákte pah palai sápkín kándi ái rung di ruruna on, mákte apilpil pasi bál di má dik pilpil má.

Ái Karisito a tari kes sár á osmapak má ákte artálár má

¹¹*Tungu i lalin torahin kamkabat, bos tám osmapak di lu tur i bosbos bung no suri balbal osmapak mai tukes sár á matngan osmapak. Ái sár matngan osmapak erei, ngádáh na hul arwat pasi ngoi á arul suri sápkín? Kápte sang. ¹²Mái sár ái koner kángit tám osmapak táil, ái Karisito sang, ákte tari kes sár á osmapak, má osmapak erei ák artálár suri hul arwat pas noi á arul uri sápkín. Ák longoi ngorer mák rah mái kán him, má ngorer ák sukis má i kán kiskis pakta iatung i balsán mingin ái Káláu. ¹³*Má turpasi i pákánbung erei, ái kán tu kis mona Káláu suri ái Káláu na suka bámiái kán tan kurtara uri lalin keken. ¹⁴Kabin ngo i pákánbung ái Karisito a tari kápán páplun uri osmapak, kán kes sár á osmapak a

∨ 10:5-7 Sak 40:6-8 ∗ 10:10 Eba 9:12 × 10:11 Kal 29:38 √ 10:13 Sak 110:1

artálár suri hul pala noi arul uri sápkín. Má ngorer ák eran i sál suri ái Káláu ák apilpil pasi bál git keskeskes á matananu si Káláu.

¹⁵Má Tanián a Pilpil, ái mul a para aposoi suri ngorer, er ák parai i Buk Tabu ngo,

¹⁶“Má erei hutngin kamkabat ina longoi mai kak matananu er namur.

Á iau ái Konom iau parai si gam ngoromin.

Ina oboi kak nemnem i bál di,

má da laes suri mur i kak nemnem.

Má ina le páptai i kándi hol,

má da lu mánán kuluk i kak sál.”

¹⁷“Má namur a paptai kán worwor mák parai ngo,

“Má ina mámna di

má ina hol palai kándi tan sápkín.

Má kándi tan abulbul

káp ina te hol pasi mul.”

¹⁸Má ngo ái Káláu ákte pah palai sápkín ngorer, ki ákte rah má, má kápte mul á osmapak ur on.

Git má urami páput sur Káláu!

¹⁹^bMá ngorer rang buhang, gama han sang páput sur Káláu. Dárán ái Iesu a sal mák hul arwat pas noi arul uri sápkín, má ngorer koion gama máttut suri gama kusak uri Rum a Pilpil Sorliu, wa narsán muswan ái Káláu. ²⁰“Gam mánán suri rumán pálpálih er má sepen sulu a taun a bat kusi aru rum. Sepen sulu er a ngoro a tur i katbán kálámul má Káláu, mák tur kári táit a mon i sápkín on suri na káp kusak urami Rum a Pilpil Sorliu. Má sepen sulu er a ngoro kápán páplun ái Iesu. I pákánbung sár kápán páplun ái Iesu a mat, sepen sulu erei a ráp tilami iát ák sotáp sang uradi lal. Má táit er a inngasi ngo ái Iesu ákte kotoi hutngin sál urami Rum a Pilpil Sorliu mákte asengsegeng i git suri git artálár ngo git mul gita kusak urami on á rum erei uri narsán muswan ái Káláu. ²¹Má kesi táit mul, kángit tám osmapak táil, koner a pakta sorliu, imi sang ákte táil mák lu ololah kuluknai mát si Káláu. ²²“Má kabin i tan táit ngorer, git má urami páput sur Káláu! Má gita han ngoromin. Mai kepwen hol gita mur noi tan táit ái Káláu a nem on, má koion na ru i kángit hol kabin a támin ngo ái Káláu na top pas git. Má gita han kabin ákte rah má kángit mákmák rumrum. Onin git mákmák arsuar mam Káláu kabin ái ákte apilpil pasi bál git. Má gita han kabin onin git lu mur i sál a nokwan má a pilpil ngorer ngo gitáte siusiu sang mai lain dan. ²³Má gita top dik on á kángit ruruna ngoro tungu má kángit ngangai er suri lain arasosah ái

^z 10:16 Ier 31:33; Eba 8:10 ^a 10:17 Ier 31:34 ^b 10:19 Eba 4:16 ^c 10:20 Mat 27:51

^d 10:22 Him 8:30; Ese 36:25; Epe 5:26

Káláu a oror mai ngo na kángit. Gita longoi ngorer kabin git mánán ngo ái Káláu na long muswan on á táiit ákte oror mai. ²⁴ Má gita belbelken i git má gita áplasi bál git suri gita armámna má artangan arliu sár. ²⁵ ^eTake longrai ngo te tili gam kápdite lu kis talum tiklik mam gam. Kápte a kuluk á ngorer. Gita lu kis talum sang má gita lu arakrakai kalengna git suri kángit ruruna. Má gita tunga longoi ngorer na marán i pákán kabin git mák ilmi ngo er páput má bung ái Konom na nagogon i git.

Koion á tar bahim uri hutngin kamkabat

²⁶ ^fTake parai ngorer si gam suri gita arakrakai kalengna git kabin ngoromin. Ngo tekes na mulán ruruna i arbin si Káláu mák hol on ngo a támin, má namur ák tari bahin singin mák ilang alari suri náng kaleng suri longoi sápkín, ki ngádáh má na ngoi á kálámul er? Kápte kesá osmapak mul alatung suri na long palai kán sápkín erei, ²⁷ ^gmá ngorer tukes sár á táiit má na longoi. Na tu kis monai bung na hut ái Konom suri na nagogon on, má ngorer na buswai kálámul er uri kámnah a lala kurkurem tiklik mam rung di kurtara mam Káláu. ²⁸ ^hTungu i torahin kamkabat, ngo kesi kálámul a tari bahin uri nagogon ái Káláu a tari si Moses, má ngo aru ngo atul á kálámul ditul mákái ngorer má ditulá apapos ur on ngo a longoi sápkín, ki dik up bingi sár má kápte armámna. ²⁹ ⁱMá ngo a ngorer tungu i torahin kamkabat, ki na lala sák taladeng sang suri kálámul a tari bahin uri hutngin kamkabat. Ái na áslai lala rangrangas áklis sang. Ái á kálámul a longoi ngoromin. A hol sirereh i Natun ái Káláu ngorer di lu sukai lulpin dikte buswai. Má kálámul er tungu dárán ái Iesu ákte apilpil pasi bál, má namur a pua palai mák parai ngo dár er a kápti hutngin kamkabat a tu táiit bia sár. Má a para bengtai mul i Tanián a Pilpil, koner ái Káláu ákte tarwai suri tangan git. Kálámul a longoi matngan ngorer, ái a tar bahin uri hutngin kamkabat, má namur na áslai lala rangrangas. ³⁰ ^jA muswan ngo kálámul er na áslai rangrangas namur kabin git mánán ngo ái Káláu sang a parai ngoromin ngo,

“Á iau sang ái koner ina oboi rangrangas uri kálámul a longoi táiit a sák.

Á iau ina kosoi sápkín.”

Má a parai mul ngoromin,

“Matananu si Konom da tur i mátán táiil sang,
má ái na nagogon i di.”

³¹ ^kÁá, na tuan sák sang uri kálámul na pur uri limán ái Káláu koner a liu áklis, má kálámul erei na lala ráuráuwas mai mátut.

^e 10:25 Eba 3:13 ^f 10:26 Eba 6:4-8 ^g 10:27 Ais 26:11 ^h 10:28 Nag 17:6, 19:15

ⁱ 10:29 Mat 12:30-32; 1Ko 11:27-29 ^j 10:30 Nag 32:35-36; Sak 135:14

Koion á puplir!

³²Iakte akeng i gam suri á ngorer, má inái iau nem ngo ina arakrakai i gam mul. Gama hol pasi tungu sár ngo gam hutngin ruruna má gamá turpasi mur i nemnem si Káláu. Má namur, marán di mákái ngorer má dik lu arangrangas i gam. Mái sár kápte gam puplir, kamu ruruna a tur pagas. ³³I te pákán di long pas gam má dik wáng i gam má dik oboi rangrangas uri gam i mátán matananu. Má te pákán di long pasi rang tur gam má dik longoi ngorer mul si di, má gam lu tur tiklik mam di á rang tur gam er suri arakrakai i di má suri tangan di. ³⁴^kI pákánbung te tili gam ngo dikte obop di i rumán batbat kalar, gamá mámna di má gamá puski matngan ásásla erei di sang di áslai. Má namur ngo dik han i tan tám arup suri ras pasi kamu tan minsik kabin gam ruruna i Karisito, kápte gam tinang. Wa gam laes mai matngan laes er ái Káláu a oboi i bál gam, kabin gam mák ilmi ngo tan táit er dikte rasi, a tu táit bia sár singin lalain arasosah áklis gama top on namur ngorer ái Káláu ákte oror pagas mai.

³⁵Má ngorer koion gama era i kamu rakrakai án ruruna kabin ái Káláu na kosoi mai arsupan a pakta. ³⁶Koion á puplir! Gama top dik on suri namur ngo gamáte long artálár pasi má i nemnem si Káláu, ki erár gamák top i tan lain táit ái Káláu a oror pagas mai ngo ur kamu. ³⁷^lGama longoi ngorer kabin Buk Tabu ákte parai ngo,

“Na mudán pákánbung sár má,
mái Koner di parai ngo na hut,
wa na hut muswan sang má kápnate talsir.

³⁸I pákánbung erei, ngo kes a nokwan uri matang,
ngorer giura kis tiklik áklis kabin ái a lu ruruna i iau.
Mái sár a sák ngo na su kaleng alar iau,
ngorer kápnate laes i balang mai ái koner.”

³⁹Má git, kápte ngo git matngan ngorer i rung di su kaleng má dik hiru, kápte. Á git git artálár mam rung di ekesi ruruna má ngorer ái Káláu a kebepta di suri dák liu áklis i narsán.

Dánih á ruruna?

11 ¹^mDánih á sálán á ruruna? Ruruna a ngoromin. Ái Káláu a oror suri táit na tari si git, ki ngorer git ngangai ngo gita top muswan on. Má kes mul á sál, ngo ái Káláu a parai táit ngo na hut, káksiai ngo kápte be git mákái, ái sár git mánán ngo a támin má na hut. ²Rang támin i git hirá di ruruna sang i Káláu, má ngorer ái Káláu a para tari si di ngo a gas i bál sur di. ³ⁿGit ruruna pagas i Káláu, má ngorer git mánán ilmi

^k 10:34 Mat 5:11-12, 6:20 ^l 10:37-38 Aba 2:3-4 ^m 11:1 2Ko 5:7 ⁿ 11:3 Tgk 1:1; Sak 33:6; Ioa 1:3

ngo ái sang a aksimi naul bát má naul bim mai kán worwor sár má áng kis má. Tungu kápte be te táit a kis, mái Káláu a longoi tili kápte á tan táit git lu mákái onin.

Ái Abel mái Enok mái Noa

⁴Ái Abel, natun ái Adam, a ruruna pagas i Káláu, má ngorer a taram i Káláu suri matngan osmapak a hut mai. Ái Káláu a mákái ngorer má a gas i ból suri osmapak er a kipi, mák parai si Abel ngo a tám nokwan i mátán kabin ákte ruruna on mákte mur on ngorer ái Káláu a parai, má ngorer ái Káláu a sormángát pasi kán osmapak ngo a kuluk. Mái sár ái Kain, tuán ái Abel, kápte a ruruna kuluk, má ngorer a tu kipi sár i matngan osmapak ái sang a nem on. Ái Káláu a mákái kán osmapak ái Kain má kápate gas i ból suri, kabin a tu kip bia on má kápate kipi mai ruruna. Má ngorer git mákái ngo ái Abel a kipi lain osmapak alari káián ái Kain kabin ái Abel a osmapak mai ruruna. Mái Abel, káksiai ngo ákte mat, kán worwor a kis be onin mák parai ngo gita mur on ngorer a parai ái Káláu.

⁵Ái Enok a ruruna pagas i Káláu, mái Káláu a mákái ngorer má a parai ngo a gas i ból mai kabin a lu ruruna on mák lu mur i kán nemnem. Má ngorer ái Enok kápate mat, ái sár ái Káláu a long pasi alari kán liu án naul bim. Kápte kes a ser pasi mul kabin ái Káláu ákte long pasi. ⁶Ngo tekes kápnate ruruna i Káláu, ki ngádáh na agasgas pasi ból ái Káláu ngoi? Kápte. Koner a nem ngo na han páput sur Káláu, na ruruna sár ngoromin. Na ruruna ngo ái Káláu a kis sang, má na ruruna mul ngo ái Káláu a lu kosoí mai lain arsupan ur si koner a lu lala tohoi suri diara ararguna tiklik.

⁷Ái Káláu a akeng i Noa suri tilik tibin na tarwai má nák long sáksáknai naul bim. Kápte kes a mákái be i matngan táit ngorer, má ngorer matanau di matai taram i worwor si Káláu er a parai ái Noa suri táit na hut namur. Mái sár ái Noa a ruruna pagas i Káláu, má a rumrum i kán worwor mák longoi lala mon ngorer ái Káláu a parai. Má namur a hut i tilik tibin er, má matanau di mák ilmi ngo ái Káláu a nagogon i di, má di no dik sák má. Mái sár ái Noa mái kán wák má atul i natun mai kánditul tan wák mul, di no ái Káláu a aliu pas di iatung i mon. Má ngorer ái Káláu a parai sur Noa ngo, “Ái Noa a nokwan i matang kabin a lu ruruna i iau.”

Ái Abaram

⁸Ái Káláu a parai si Abaram ngo, “Una aptur alari kam malar má unák han tepák uri kesi balis ina para tari singim besang. Má balis erei

° 11:4 Tgk 4:3-10 ¨ 11:5 Tgk 5:21-24 ° 11:7 Tgk 6:13-7:1 ¨ 11:8 Tgk 12:1-5

iakte tari singim má singin rang kopkom i iáu ur namur.” Ái Abaram a longrai ngorer má kápate mánán i pokon na han ur ái, mái sár ái Abaram a ruruna pagas i Káláu, má ngorer a aptur mák han. ⁹Ái Abaram a ruruna pagas i Káláu, má ngorer namur a hut i balis erei ái Káláu ákte oror pagas mai ngo ur káián. Ái Abaram a kis i pokon erei, má ái a mulán tili rung ái Káláu a oror mam di. Namur ái Aisak, natun ái Abaram, a kis iatung mul. Io, namur má, ái Iakop bul, natun ái Aisak, a kis i pokon er mul. Ditul no ditul lu kis i balis erei ngorer i tan asir sár. Di lu kis kalbán i pokon er mai kándi tan rumán pálpálih, má ditul ruruna pagas i Káláu ngo namur na tari ur singin rang kopkom i ditul á balis er ngorer ákte oror pagas mai. ¹⁰Mái Abaram a lu matau iatung i balis er kabin a ngangai suri ái Káláu na long pasi uri malar na kis áklis, malar ái Káláu ákte eran on má ur káián namur.

¹¹“Má namur ái Káláu a parai mul si Abaram ngo na mon i natun. I pákánbung erei, ái Abaram ákte pupunkak sáksák sang, má ngorer kápate artálár suri na tám i kalik mul. Má kán wák, ái Sara, a koros má káp a tini kákáh. Mái sár ái Abaram a ruruna pagas i Káláu má a mánán ngo ái Káláu a lu muswan má na long artálár pasi táit a oror mai. Má namur ái Sara a tián mai natun ái Abaram máng káhái kesi kalik án káláu ngisán ái Aisak. ¹²“Má ngorer, tili kesi kálámul sár ákte pupunkak sáksák, a kopkom i sumlahin er di lala marán sang ngoro mátmátiah, má a ngorer i pirán kon kápate arwat suri da wás pas noi.

¹³“Ái Abaram mái Aisak mái Iakop, ditul ruruna pagas i Káláu pang i bung ditul mat. Káp ditul te otoi á tan táit no ái Káláu a oror mai ur si ditul, mái sár ditul ruruna ngo ditula top on er namur, má ngorer ditul laes má ngangai suri pákánbung er. Má ngorer káp ditul te rumrum suri parai ngo a támin ngo ái Káláu ákte oror pagas mai balis er ur kánditul, mái sár ditul parai mul ngo balis er kápte ngo kánditul malar muswan. ¹⁴Gít mánán ngo kálámul a parai ngorer, ki a para talsai kán hol ur singin matananu ngo ái kán tu ser suri malar uri kán malar muswan. ¹⁵Mái ruktul er káp ditul te hol rakrakai i kánditul malar er dituláte aptur alari. Má ngo ditula han lala hol on, ngorer na malmu si ditul suri ditula kaleng ur on. ¹⁶Áá, káp ditul te hol rakrakai on ngorer kabin ditul kon suri malar a tuan kuluk alari kánditul torahin malar, wa malar a kis imi bát sang. Mái Káláu a laes mam ditul ngo ditul utngi ngo ái á kánditul Káláu, kabin ákte eran on ur kánditul á malar er.

¹⁷⁻¹⁹“Ái Káláu ákte parai si Abaram ngo rang kopkom i Abaram na aptur tili Aisak sang. Má namur ái Káláu a toh Abaram mák parai singin ngo, “Una long pas Aisak be má gaurák han uri pungpung á Morea,

^s 11:9 Tgk 35:12 ^t 11:11 Tgk 18:11-14, 21:2; Rom 4:19 ^u 11:12 Tgk 15:5, 22:17

^v 11:13 Tgk 23:4; 1Pu 29:15; Sak 39:12; 1Pe 2:11 ^w 11:17-19 Tgk 21:12, 22:1-14; Rom 4:17

má iatung unák longoi osmapak mai natum uri narsang.” Ái Abaram a longrai ngorer, mák tumran i bál ngo na ruruna pagas i Káláu, má a hol on mul ngo ái Káláu a artálár suri na long pasi kálámul alari minat. Má ngorer ái Abaram a lam pas Aisak, kán kalik alal mái koner na tur kelsen mul, má diará han uri pungpung á Morea, mái Abaram a eran suri na up bing Aisak uri osmapak uri narsán ái Káláu. Ái Káláu a mákái ngorer má a tur kalar Abaram suri kápate up bing Aisak, má a parai ngo ái Abaram a ruruna kuluk má a lu mur i nemnem si Káláu. Má uri kán hol ái Abaram, a ngoro ái Aisak ákte mat má, má ákte liu kaleng mul.

Ái Aisak mái Iakop mái Iosep

²⁰ xÁi Aisak a ruruna pagas i Káláu, má ngorer a mánán tusi táit ái Káláu na longoi namur ur singin aru natun, ái Iakop mái Esau, mái Aisak a worwor án arasosah uri diar.

²¹ yÁi Iakop, i pákánbung a pupunkak sáksák, kápte a rakrakai i kápán páplun má a lu top i buk án láklák suri ngorer na tur dik mák lu lotu uri narsán ái Káláu. Mái sár a ruruna pagas i Káláu, má ngorer ák mánán i táit a támin mák parai táit er ur singin aru natun ái Iosep mák asosah i diar.

²² zÁi Iosep a ruruna pagas i Káláu, má ngorer, i pákánbung ngo páput má na mat, ái Iosep a para talsai ngo matananu Israel da aptur alari balis á Aigipto namur. Má a parai mul si di ngo i pákánbung er da kipi kápán páplun sang suri da tahni ada i balis er ái Káláu ákte oror mai ngo kándi.

Ái Moses

²³ qI pákánbung a páng ái Moses, kákán mái mánán diar mákái ngo a lain kalik sang, má diar hol pasi mul ngo pakpakta til Aigipto ákte oboi nagogon ngo tan hutngin kalik káláu káián matananu Israel da mat. Mái sár diar ruruna pagas i Káláu, má ngorer diar má punam Moses artálár mai atul á kalang má kápte diar mátut suri nagogon erei.

²⁴ Mái Moses mul a ruruna pagas i Káláu, má ngo ákte pakta má, a matai ngo da utngi ngo ái a pupun ái Parau, koner a pakpakta á Aigipto. ²⁵ A támin ngo ái Moses a artálár suri na lu kis sang má nák lu hom mai sápkín má nák lu laes ngorer pang i bung na mat, mái sár kápate nem ngo na mur i matngan sál ngorer. A tu nem sár i kis tiklik mai matananu si Káláu má áslai mul i rangrangas di áslai, ²⁶ kabin a mák tusi ur namur ngo kán matananu da rang támin i Mesaia, koner ái Káláu na tarwai suri na tangan di. Má ngorer a tari bahin uri tan lalain minsik til Aigipto suri na han kis tiklik mai matananu si Káláu má nák áslai kándi rangrangas

x 11:20 Tgk 27:27-29, 39-40 y 11:21 Tgk 47:31-48:20 z 11:22 Tgk 50:24-25; Kal 13:19

a 11:23 Kal 1:22, 2:2

mul má nák rumrum tiklik mam di. A longoi ngorer kabin a mákmák ur namur uri pákánbung ái Káláu na kosoi kán ruruna mai lain arsupan.

²⁷Ái Moses a ruruna pagas i Káláu ngorer má kápate má tūt suri togor si Parau, má ngorer a aptur alari balis á Aigipto mák han. Má i dolon pákánbung er a kis ada i pokon mau, a top dik i kán ruruna kabin a ngoro a lu mák Káláu, koner káp di tini mákái. ²⁸^bMá namur mul kán ruruna ái Moses a tur sang ngorer, má a sáras pasi matananu Israel mák parai si di suri da up bingí tan gengen sipsip pasi dárán má dák sámri nián rukruk i kándi tan rum mai dár. Di longoi ngorer kabin ái Káláu na tarwai angelo suri na up bingí tan mulán kalik no iatung i balis á Aigipto. Má ngo angelo erei na mákái dárán sipsip ngorer i rum káián tan Israel, ki na tu sorliu pala di má kápnate ubi rang nat di. Mái Moses a atri ák tur pagas á tatalen suri longsit án sorliu palai suri matananu Israel da lu pátpát mátán i bohboh bet.

Rung tili matananu Israel di ruruna pagas

²⁹^cMatananu Israel di ruruna pagas i Káláu, má ngorer ngo di polsai Tas Mirik, di láklák sár i pokon a sengseng. Má ngo tan Aigipto di tohoi suri mur i di, tas a dum kaleng má tan Aigipto ding kong má.

³⁰^dTan kakun Ieriko dikte bat kauli kándi malar mai tilik bámlin bat suri da máng kusak ur on i kándi tan kurtara. Mái sár matananu Israel di ruruna pagas i Káláu, pasi dik mur on ngorer a parai má dik láklák aririu kári malar er artálár mai ahit á bung. Má namur ái Káláu ák gunrai bat a aririu kári malar er mák musuh má.

³¹^eMá wák án sál er, ái Rahap, a ruruna pagas i Káláu, má ngorer kápate mat tiklik mai tan kakun Ieriko. A kabin ái Rahap kápate abulbul suri mur i Káláu. I pákánbung ái Iosua a dos palai aru kálámul suri diara mák kodongnai malar á Ieriko, ái Rahap a árár pas diar mák tangan diar.

³²^fMá dánih mul ina parai? Kápate arwat á pákánbung suri ina para di no á rang támin i git ngorer i Gidion mái Barak mái Samson mái Iepta^g mái Dewit mái Samuel má tan tám worwor tus. ³³^hÁi rung er, di no di ruruna pagas i Káláu, má ngorer ái Káláu a lala tangan di. Te tili di di suka bámbiai tan kabisit mai kándi tan tám arup. Má te di lain kátlán i

^b **11:28** Kal 12:21-30 ^c **11:29** Kal 14:21-31 ^d **11:30** Ios 6:12-21 ^e **11:31** Ios 2:1-21, 6:21-25; Iak 2:25 ^f **11:32** Tát 6:11-8:32, 4:6-5:31, 13:2-16:31, 11:1-12:7; 1Sa 1:1-1Ka 2:11 ^g **11:32** Ahat á kálámul minái dihat no dihat táilnai matananu Israel hirá sang i pákánbung kápate be a páng ái kabisit Dewit. Ái *Gidion* a lala pakta i kán ruruna má ák sung Káláu suri na táilnai. Má ngorer, páksiai ngo kápdite marán á kán tan tám arup, di suka bámbiai sang i kándi tan kurtara (Tát pákán 6-8). Ái *Barak* mul a táilna di i taul máhán má dik suka bámbiai kándi bos kurtara (Tát pákán 4-5). Ái *Samson* ái Káláu a tari lala rakrakai singin, ngorer ák sorliu taladeng i mingin (Tát pákán 13-16). Mái *Iepta* ái á kesá tám arup a han i ngisán (Tát pákán 11-12). ^h **11:33** Dan 6:1-27

kándi matananu suri matananu di lu longoi lain tatalen sár arliu i di. Te di sung pasi artangan si Káláu, mái Káláu a tangan di ngorer ákte oror pagas mai. Má te di buswa di uri polgon tarang tiklik mai tan laion, mái sár ái Káláu a pam páptai ngudun tan laion má tan laion kápdite arat di. ³⁴Te tili di di sáпка di uri kámnah a lala kurkurem má kápte di bam. Má te di táu suri da mák mat i ngisán is. Mái rung kápate rakrakai i kápán páplun i di, ái Káláu a arakrakai i di. Ái rung di han suri arup mai kándi tan kurtara, dik rakrakai má, má dik sá sarai tan tám arup tili lite malar má dik táu kaleng. ³⁵Má te wák tili di a mat i rang buh di, má namur di liu kaleng, má tan wák er di long pas kalengna di.

Ái rung er ái Káláu a lala tangan di, mái sár te tili di sang di áslai lala rangrangas kabin i kándi ruruna pagas i Káláu. Te di tola di i kándi tan kurtara, má tan kurtara er di parai si di ngo, “Gama tari bah gam ur si Káláu má koion gama ruruna mul. Ngo gama longoi ngorer, ki erár gima asengsegeng i gam.” Má tan tám ruruna er di longrai ngorer, mái sár kápdite hol pala Káláu. Má ngorer tan kurtara di lala rapis di mai iriris má dik mat. Tan tám ruruna erei, kápdite nem i rangrangas er, mái sár di mák tusi uri táit a tuan kuluk alari liu minái, wa kándi liu áklis sang i narsán ái Káláu. ³⁶Má te tili di, tan kálámul di lu tartar retret mam di má dik tas di mai ihil. Má te mul ding kabat di mai sen má dik buswa di uri rumán batbat kalar. ³⁷Má te tili di tan matananu di lu bás bing di mai hat, má te dik so kus di, má te mul dik sogar di mai is má dik mat. Má te á tan tám ruruna di tan sáhár án kálámul, má dik lu kis kalbán má kápte te lain lusán i di. Di lu up bingi ololas pasi kápán uri kándi sulu, má di áslai mul i lala taun ngorer i rangrangas singin matananu, má matananu di abilbilingna di. ³⁸Mái rung er di kis kalbán, káp kándi te rum. Di lu saliu i pokon mau má ada i pungpung mul, má dik lu bop tangrai tan mátán hat má iatung i polgon tinkas. Má matananu di mák rung er má dik hol on ngo tan sápkín kálámul, má ngorer dik lu tipar sara di. Mái sár kán hol ái Káláu a lite. Ái Káláu a hol on ngo ái rung er di á tan tám nokwan má tan lain kálámul, má uri kán hol sang, di tuan kuluk si di á matananu on á naul bim.

³⁹Tan kálámul no erei di ruruna pagas i Káláu, mái Káláu a para tari si di ngo a gas i bál sur di. Mái sár ái Káláu kápate long artálár pas noi kán oror uri narsá di i pákánbung di liu be. ⁴⁰Áá, ái Káláu ákte eran i sál a tuan kuluk pala suri git tiklik no gita pilpil. Ái rung tili lalin torahin kamkabat má git mul tili hutngin kamkabat, git no gita pilpil tiklik.

ⁱ 11:34 Dan 3:23-27 ^j 11:35 1Ka 17:17-24; 2Ka 4:25-37 ^k 11:36 1Ka 22:26-27; Ier 20:2, 37:15, 38:6 ^l 11:37 2Pu 24:21

Ái Iesu á lain tohtohpas ur si git

12 ¹Rang támin i git er gitáte para di, di á lala boh matananu taladeng di áir kalar git, má kándi ruruna a lain tohtohpas uri narsá git onin. Kángit liu main i naul bim a ngorer i kálámul a rut i arkarsa. Má ngorer gita obop palai tan táit er a taun pápta git, má gita long palai mul i bos sápkín tatalen er a lu kabat git. Má gita tu mákmák nokwan sang uramunang táil, má koion gita puplir mai rut. ²Má gita hol kebepta Iesu sang, a tohtohpas uri git. Ái ái koner a han táilnai matananu si Káláu, má ái ái koner a longoi sál artálár suri gita ruruna pagas i Káláu pang i arahrahi. Ái Iesu kápate puplir i pákánbung di ubi má dik bás páptaí uri kubau kus. Di hol on ngo kálámul a mat ngorer a kipi lala rumrum taladeng, mái sár ái Iesu kápate hol pasi á rumrum erei. A tu mák nokwan sár suri laes uri arahrahi, má ngorer ák sukis má i kán lain kiskis pakta imi balsán mingin ái Káláu.

³Áá, gita hol kebepta Iesu sang má rangrangas a áslai singin bos tám sápkín er di pua palai má dik lala mikmikwai. A tu matau i bál i pákánbung er má kán ruruna a tur pagas. Gita mákái sang ngorer suri arakrakai i bál git má suri gita káp puplir alari kángit ruruna.

Ái Káláu a lu anokwai rang natun

⁴A támin ngo kamu tu risgos suri gama káp pur kaleng uri sápkín má ilang alar Káláu. Mái sár kápate kes tili gam ákte mat ngorer ái Iesu a mat singin bos sápkín kálámul. ⁵"Má ngádáh, gam tu longlongrai gut á worwor si Káláu ur si git á rang natun er a arakrakai i bál git? Pinpidan erei a parai ngoromin,

"Kauh, una alongra kuluk suri aranokwa si Káláu,
má koion una sir ngo a wor rakrakai uri iáu.

⁶Kabin ái Káláu a lu anokwai kalik a mámnai.

Má ngo a tasi sang, ki a inngasi ngo kán kalik muswan."

⁷Rangrangas ái á kesi matngan aratintin sár ái Káláu a mángát palai suri na atintin gam suri gamáng kálámul kuluk ngorer ái Káláu a nem on. Gam rang natun sang ái Káláu, má ngorer a lu ololoh i gam ngorer i kákán kalik a lu ololoh kuluk i kán kalik. Git mánán ngo kálámul a mon i natun, a lu anokwai kalik er, má i te pákán a lu atintini mai mudán rangrangas suri na lain kalik sang. ⁸Má a lu longoi ngorer mul ái Káláu. I te pákán a lu atintin git mai rangrangas. Má a talas uri narsá git ngo ái Káláu káp a tini anokwai kalik káián lite, má kán kalik sang a lu anokwai. Ngo kes kápate áslai á rangrangas káián ái Káláu, ki ngorer a mánán tusi ngo ái a kalik án sál sár má kápate a natun muswan ái Káláu.

^m 12:1 1Ko 9:24-25 ⁿ 12:5-6 Iop 5:17; Kis 3:11-12; Apa 3:19 ^o 12:7 Nag 8:5

⁹Má ngoromin mul, rang kák git di lu anakwa git má tas git i pákánbung git gengen be, má ngorer git lu rumrum i di. Má ngádáh, kápte gita kis i lalin kán aratintin ái Káláu Kák git? Na, gita longoi sang! Gita kipi kán aratintin ngorer suri namur gita kis áklis tiklik mam Káláu. ¹⁰Rang kák git di lu anakwa git arwat mai mudán pákánbung sár má di longoi táit erei di hol on ngo a kuluk. Ái sár ái Káláu a mánán muswan i a nokwan má a lu atintin git suri gita maras uri ninsin sang a pilpil. ¹¹Ngo git áslai rangrangas, kápte git lu laes suri, git lu tinang sár. Mái sár namur, ngo ákte siri nit git á aratintin erei, erár gitá mákái ngo rangrangas erei a akulukna git má ák oboi lain wán, wán ngorer i ninsin i git a nokwan i mátán ái Káláu má matau a kis imi bál git.

¹²^aMá ngorer, koion gama rut ngorer i kálámul a daul i kápán páplun má páput má na puplir má na arsok i rut. Auh, gama tur atu mai kik gam má gama luksi lim gam má gama rut ngorer i kálámul a rakrakai suri na sorliwi tan kálámul no. ¹³^aA kuluk ngo gama mur i sál a nokwan. Ngo gama longoi ngorer má koion á teleh alari suri tiptipar namurwai sápkín, kamu tohtohpas erei na arakrakai i bál di ái rung erei di pepeluk, má kápdite puplir.

Gama rakrakai suri ololoh arliu i gam!

¹⁴Má gam no erei, gama rakrakai suri gama kis tiklik mai bál matau má suri ninsin i gam na pilpil ngorer sang i Káláu, kabin git mánán ngo kes kápate pilpil ngorer, kápnate mák Káláu. ¹⁵Má gama rakrakai mul suri kápte kes na ilang alari artangan si Káláu, má suri kápte kes tili gam na ngorer i rung er di som kusai rang tur di má di talka pas di alari sál muswan. Matngan kálámul erei a ngorer i ngán a long sáksáknai lain pokon. ¹⁶^sGama rakrakai suri kápte kes tili gam na kaleng uri tatalen án araturán mai toltolom wák. Má gama rakrakai mul suri kápte kes na ngorer i Esau, koner kápate kebepta kuluknai arasosah si Káláu uri narsán. Ái Esau a mulán kalik, mái sár kán nokwan suri kán kiskis pakta a sirai ur si tuán pasi mudán namnam sár. ¹⁷^tMá gam mánán ngo namur ái Esau a hol tangrai táit a longoi mák nem ngo na kip kalengnai arasosah erei, mái sár kápte. Ái Esau a lala tang sang, mái sár kápte sál suri keles kalengnai arasosah er ákte long palai má.

Torahin kamkabat má hutngin kamkabat

¹⁸^uMá iau nem ngo gama hol tangrai be suri aru kamkabat erei. Tungu i lalin mulán kamkabat, rang támin i git kápdite artálár suri da han pátum Káláu. Di han sukis sár pátmi pungpung á Sinai, má pungpung

^p 12:11 Iak 3:17-18 ^q 12:12 Ais 35:3 ^r 12:13 Kis 4:26 ^s 12:16 Tgk 25:29-34

^t 12:17 Tgk 27:30-40 ^u 12:18 Kal 19:16-20; Nag 4:11-12

erei a lala kurkurem i kámnah til on má a lala kuron mai sauh. Tilik bát a hut tiklik mai pil má pár. ¹⁹“Má namur di longrai taur a lala tang, mái Káláu sang a worwor. Rang támin i git di longrai ngorer má dik sung Moses suri na tur táilna di i mátán táil ái Káláu má nák parai ngo, “Keskam, Konom, gim lala mátut á inái. Má ngorer gim sung iáu suri koion una worwor mul uri gim.” ²⁰“Rung er di pángáng suri arardos si Káláu ngorer suri koion tekesi kálámul ngo tekesi ololas mul na sukai pungpung er, má ngo na sukai, ki da long pasi má dák bás bingi mai hat. ²¹“Tan táit er di mákái a lala amátut i di, mái Moses mul a mákái ngorer mák parai ngo, “Iau lala mátut má iak ráuráuwas sang.”

²²Mái sár á git git ruruna i lalin hutngin kamkabat, gitáte han má páput sur Káláu. Kángit hol a ngoromin. Gitáte hut má ami pungpung Saion, má urami narsán muswan ái Káláu koner a liu áklis, i malar er di utngi ngo Ierusalem imi bát. Gitáte hut má i pokon di kis ái á lala marán angelo taladeng di lu kis talum má dik lu laes tiklik. ²³Gitáte hut má i pokon di hut talum on ái rang natun ái Káláu, má git no keskeskes git ngoro kán kalik alal má git top i arasosah káián mulán kalik, má ngis git dikte le páptai turán ngisán ái rung da liu áklis ami bát. Gitáte hut má i narsán ái Káláu, koner na nagogon i keskeskesá kálámul suri na top i lain arsupan ngo na áslai rangrangas. Má gitáte hut má singin rung til hirá dikte mat má bál di ákte ekesi pilpil má. ²⁴“Gitáte hut má si Iesu, koner a atri hutngin kamkabat má a tur i katbán i Káláu má kálámul. Má gitáte hut má i Rum a Pilpil Sorliu, i rum er ái Iesu ákte oboi dárán ái i nián ái Káláu. Ái Káláu a mákái dárán ái Iesu er má kápte a sálán ngo ái Káláu na kosoi mai rangrangas ngorer a kosoi dárán ái Abel. Dárán ái Iesu a sálán ngo ái Káláu ákte gas i bál má, suri na mámna rung di longoi sápkín má na apilpil pasi bál di.

Gama alongra si Káláu!

²⁵“Má gama ololah kuluk suri gama alongra si koner a worwor uri gam onin, wa ái Káláu sang. Rang támin i git di longrai worwor si Káláu uri narsá di main i bim, mái sár di abulbul, má ngorer ái Káláu a oboi rangrangas i di. Má ngádáh, ngo gita abulbul i kán worwor a parai tilami bát sang, ki gita sengsegeng alari kán rangrangas na oboi? Na kápte sang! ²⁶“Tungu i pákánbung a worwor ur singin rang támin i git er, kaungán a gunrai bim. Mái sár onin ákte oror suri lite táit na longoi er a parai i Buk Tabu ngoromin, “Tekes mul i pákán, ina bali gunrai naul bim, má naul bát turán.” ²⁷Kán worwor erei “Tekes mul i pákán”, a kipi sálán ngoromin ngo tan táit no ákte aksimi na gunrai. Te táit na gunra palai nák bokoh, má te táit na gunrai má kápnate bokoh, na tur áklis.

^v 12:19 Kal 20:18-21; Nag 5:22-27 ^w 12:20 Kal 19:12-13 ^x 12:21 Nag 9:19

^y 12:24 Tgk 4:10; Eba 8:6 ^z 12:25 Eba 2:1-3, 10:26-29 ^a 12:26 Aga 2:6

²⁸Git mánán ngo ái Káláu ákte aksim git ngo git tili kán mát, má kápte kes na amosrahi. Má git mánán mul ngo ái Káláu a belbelken i git á rang buhán. Má ngorer a kuluk ngo gita top kuluknai artangan no ái Káláu a tari si git, suri ngorer gita hut mai rumrum uri narsán má gita kebeptai na mák bálsák uri git, má ngorer gita lotu muswan uri narsán ngorer a nem on. ²⁹^bGita longoi ngorer kabin kángit Káláu a lu oboi rangrangas i rung di abulbul suri da taram on, má kán rangrangas erei, wa kámnah áñ hiru áklis.

Worwor án inau

13 ¹Má suri arahi kak worwor, ina para te táit suri matngan tatalen ngádáh gama lu longoi. Gam á tan tám ruruna, gama lu aratuán arliu i gam. ²°Ngo kesi kálámul a han til tepák mák hut ami kamu rum, gama árár pasi asir erei má gama lu tángni má ololoh on. A támin ngo te á rang támin i git di longoi ngorer má kápdite mák ilmi ngo asir er, wa angelo sang.

³°Ngo te tuá gam er di ruruna má di kis i rumán kamkabat, gama mákmák kuluk i di má gama mámna di ngorer bál gam na áslai rangrang ororo di mul di áslai. Má ngo te tili gam di abililingna di, gama hol pas di mul kabin gamáte áslai á matngan rangrangas erei di áslai.

⁴^dA kuluk ngo káláu má wák diara ololoh kuluknai kándiar kila. Má koion á tekesi tur diar na han bop mai lite, kabin ái Káláu na oboi rangrangas i kálámul a bop mai wák kápte ngo káián, má na oboi rangrangas mul i wák a bop mai kálámul kápte ngo kán pup.

⁵°Koion á hol masiknai pirán tabal. Na gas i bál gam suri dánih gamáte atur páptai má, kabin ái Káláu ákte parai ngoromin ngo,

“A támin muswan ngo kápte sang ina arsok suri ololoh i gam keskeskes, má káp ina te hol pala gam alari kak artangan.”

⁶^fMá ngorer gita mangan suri parai ngo,

“Ái Konom, ái ái koner a lu longra pasi kak tang, má káp ina te mátut suri tan sápkín táit di longoi uri narsang.”

⁷^gGama hol pápta di ái rung di mulán táilna gam, ái rung di aposoi midán ái Káláu narsá gam. Gama hol tangrai kándi liu má kándi ruruna pagas i Káláu pang i arahrahi kándi kis main i naul bim. Gama hol tangrai kándi liu ngorer má gamák mur i kándi ruruna. ⁸Gama mur arwat pasi kándi matngan ruruna sang kabin ái Karisito kápte a lu arkeles. Ái ái koner a hul arwat pas noi kándi boh sápkín ái rung er di táilna git. Má ái a lu longoi ngorer mul sur git onin. Má ái na lu ekesi kis i mátán táil ái Káláu suri na tur sur git.

^b 12:29 Nag 4:24, 9:3 ^c 13:2 Tgk 18:1-8, 19:1-3; Rom 12:13 ^d 13:4 Epe 5:5

^e 13:5 Nag 31:6, 8; Ios 1:5 ^f 13:6 Sak 118:6 ^g 13:7 1Ko 4:16

⁹hKoion da lam pas gam alari kamu ruruna suri gama kaleng uri lite aratintin. Tan angagur án tám aratintin er di lu parai si gam ngo gama mur i tatalen suri matngan namnam gama ani má matngan gama álai, má ngorer ái Káláu na laes mam gam. Mái sár git mákái ngo ái rung di lu mur on ngorer, tatalen erei kápte a lala tangan di má kápte a lu arakrakai i di. Auh, koion gama mur i tatalen ngorer. Gama ruruna i Káláu suri ái na tangan gam, má ngorer kamu ruruna na tur rakrakai sang.

Lain matngan osmapak

¹⁰hKoion gama balantahni ngo kángit sápkín ái Iesu ákte hul noi mai dárán sang. Má ngo tekes a tungai mur i torahin kamkabat suri tatalen án lotu, ki ngorer kán osmapak ái Iesu kápate tángni. ¹¹iA ngoromin suri. Tungu i lalin torahin kamkabat, tám osmapak táil a lu kipi dárán ololas urami Rum a Pilpil Sorliu uri nián ái Káláu, mák lu oboi iatung suri ái Káláu na hol lákái kándi sápkín. Má páplun ololas er di kipi uramuda i pokon mau má dik osoi ái. ¹²jMá ngorer ái Iesu mul a áslai rangrangas mák mat ada i karpala on á bimán rum á Ierusalem suri ngorer dárán na sal má nák salus apilpil pasi bál matananu alari kándi sápkín. ¹³kTungu ngo a mat ái Iesu, matananu di mákái má dik hol on ngo ái a sápkín kálámul taladeng. Ái kápate sápkín kálámul, ái sár kápate pua palai kándi hol ngorer kabin sur git. Má ngorer gita ekési aptur alari torahin tatalen án lotu má giták rumrum tiklik mam Iesu ada i karpala, ¹⁴lKabin main i bim káp kángit te malar na kis áklis. Mái sár kángit tu ngangai suri malar gita kis áklis on mam Káláu.

¹⁵mGita mák ilmi uri Iesu má uri táit a longoi er a osmapak mai dárán sang mák rah, má ngorer á git bul gita osmapak mai wán ngus git ngorer i parpara agas uri narsán ái Káláu. Gita lu balbal parai si Káláu ngo, “Á gim á kam matananu, má gimá lu árngai ngisam!” ¹⁶nMá koion gama balantahni suri gama longoi lain táit má gama artabar arliu i gam sang. Kamu parpara agas uri narsán ái Káláu má kamu artabar arliu i gam, ái á matngan osmapak a agasgas pasi bál ái Káláu.

¹⁷oMá kesi táit mul, gama taram i kamu tan tátáil má gama mák ilmi ngo a nokwan ngo di kátlán i gam. Kándi talar suri lain ololah i gam suri kamu ruruna na tur pagas, mái Káláu na nagogon i di suri kándi talar erei ngo di long arwat pasi ngo kápte. Ngo gama taram i di, ki kándi him na rut kuluk má da para gam mai laes ur si Káláu. Ái sár ngo gama han benget, ngorer na tinang i bál di má na sák mul uri gam er ngorer a lu sák uri sipsip a elah alari kán tám ololah.

^h 13:9 Rom 14:17 ⁱ 13:11 Him 16:27 ^j 13:12 Ioa 19:17 ^k 13:13 Pil 3:7-10; Eba 12:2
^l 13:14 Eba 11:10, 16, 12:22 ^m 13:15 Sak 50:14, 23 ⁿ 13:16 Pil 4:18 ^o 13:17 1Te 5:12

Sung

¹⁸P Gama lu sung Káláu sur gim. Gim mánán on ngo bál gim a pilpil má kápte gim rumrum i mátán ái Káláu kabin kángim lala nemnem suri gima ekesi longoi táit a nokwan. ¹⁹Iau lala nem i kamu sung sur iau ngo ái Káláu na sangar i tarwa kalengna iau ur main si gam.

²⁰ª Má inái iau sung Káláu sur gam. Ái Káláu ái koner a lu amatau i bál gam. Má ái ái koner a atri hutngin kamkabat na tur áklis mák mángát pasi dárán ái Iesu suri arul uri kángit sápkín. Má namur ái a aptur kalengnai kángit Konom, ái Iesu sang, alari minat. Mái Káláu a talsa Iesu mai him án tátáil suri nák ololoh i git ngorer i tám ololoh sipsip a lu longoi singin kán tan sipsip. ²¹Má iau sung Káláu suri na eran i gam mai lain arasoh suri gama lu mur i kán nemnem. Má iau sung Káláu mul suri ái Iesu Karisito na tangan gam suri ngorer na tapam hut uri bál gam á matngan tatalen a agasgas pasi bál ái Káláu. Gita lu parpara agas uri narsán áklis! Támin muswan.

Arahrahi worwor

²²Iau sung gam, rang buhang, koion gama bálsák suri longrai arbin án inau minái uri narsá gam. Marán táit ngo ina parai si gam, ái sár mudán sár á min iakte le on.

²³Iau nem suri gama mánán sur tuá git, ái Timoteo, koner giur him tiklik. Ákte so má tili rumán batbat kalar, má ngo na hut melek, ki giura han suri mák gam.

²⁴Kak lain nas ur singin kamu tan tátáil má ur si gam no á matanau si Káláu mainái. Má matanau si Káláu til Itali di mul di tari kándi lain nas ur si gam.

²⁵Kán lain artangan ái Káláu na kis tiklik mam gam no.